

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΓ΄

Συνδρομή ἑτησίαι: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου. Ἰκαστ. ἔτους καὶ εἰς τὴν ἑτήσιον — Γραμματεῖον Διευθ. Ὁδοῦ Σκαδίου 32.

18 Ἰανουαρίου 1887

Ο ΠΑΤΕΡ—ΙΩΣΗΦ

(Αἰτήγημα τῆς Κας Ουίδα.—Μετάφρασις Α. Β.)

[Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον.]

Γ΄

Παρῆλθεν ὁ χειμῶν. Αἱ ἀμυγδαλαὶ εἶχον ἀνθήσει, τὰ ἴα προήγγελλον τὰς ἀνεμῶνας, καὶ αἱ περὶ τὸν μύλον ἰταίαι ἤρχισον νὰ πρασινίζωσι. Ἄσματα ἤκούοντο ἐνθεν ἀκείθεν, ἀλλαχοῦ σαλπίσματα καὶ ἀλλαχοῦ πυροβολισμοί. Ἐώρταζεν ὁ κόσμος τὴν ἀπόκρῶν, μὲ τὸ ποτήριον ἀνὰ χεῖρας. Ἄλλ' οἱ ἐν Μάρκᾳ δὲν ἐγέλων. Οἱ καιροὶ ἦσαν δύσκολοι, αἱ καρδίαι βαρεῖαι, καὶ ἡ ἄλλοτε φαιδρότης ἐφάνετο ἐκλείπουσα, ὡς ἐκλείπουσιν ἐν Ἰταλίᾳ τὰ δάση τῶν πρίνων καὶ οἱ μεγάλοι κῆποι τῶν παλαιῶν χρόνων.

Ἦλθεν ἡ τεσσαρακοστή, σημασινομένη ὑπὸ τῶν μελαγχολικῶν ἤχων τοῦ κώδωνος τῆς ἐκκλησίας. Ὁ δὲ ἐφημέριος τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου ἐνήστευε καὶ προσήχετο καὶ ἐκόλαζε τὴν σάρκα του. Ἠλπίζεν οὕτω νὰ τύχη ἄνωθεν—ἂν μὴ παρὰ τῶν ἀνθρώπων—ἀνακούρισίν τινα τῶν δεινῶν τῆς ταλαιπώρου Ἐλευθερίας, καὶ κατεπόνοι ἀκάματος τὰ ὦτα τοῦ θεοῦ διὰ τῶν ἰκεσιῶν του.

Ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐτυράννει τὴν κεφαλὴν του, ὅπως ἀνεύρη ἐνδειξίῳ τινα τοῦ ἀληθοῦς ἐνόχου τοῦ φόνου. Ἐπίστευε πάντοτε εἰς τὴν ἀθωότητά της· καὶ πάντες τοῦ παραδείσου οἱ ἅγιοι ἂν ἤρχοντο νὰ καταμαρτυρήσωσιν αὐτῆς, αὐτὸς θὰ ἐκράζεν ὅτι ἦτο ἀθῶα.

Αἱ σκληραὶ ὑποψίαι, αἵτινες ἐπήρχοντο πολ- λάκις εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἐραστοῦ της, ὅτε τὴν νύκτα ἐπλανᾶτο παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ καὶ ἤγειρε τὰ βλέμματα πρὸς τὸ παράθυρον ἐκεῖνο τοῦ μύλου, ὅπερ ἐφάνετο κλεισθὲν διὰ παντός, οὐδέποτε ἐκλόμισαν τὴν ψυχὴν τοῦ Ἰωσήφ. Καὶ ἂν αἰωνίως ἔμενεν ἡ ἀλήθεια τεθαμμένη ἐντὸς ἀδιοράτου σκότους, ἀδιάφορον! οὐδέποτε αὐτὸς θὰ τὴν ἐνόμιζεν ἐνόχον. Δὲν τὴν εἶχε γνωρίσει, παιδίσκην ἔτι μικράν, τρέχουσαν γυμνόποδα ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῶν Ἐκβολῶν τοῦ Ἄρνου;

Καὶ ὑπῆρξαν μὲν πάντοτε ἀγναὶ ἀληθῶς αἱ σχέσεις του πρὸς τὴν σύζυγον τοῦ Τασσίλου. Τῷ ἐφάνετο ὁμῶς, ὅτι ἡ πρὸς αὐτὴν συμπάθειά του

καὶ ἡ εὐχαρίστησις ἦν ἠσθάνετο ἄλλοτε ὁμιλῶν πρὸς αὐτὴν, εἶχε τι τὸ ἀμαρτωλόν. Οἱ ὀφθαλμοὶ του, ὅστινες ὄφειλον νὰ θεωρῶσιν αὐτὴν ὡς ψυχὴν ἀνάγκην ἔχουσαν σωτηρίας, δὲν ἤρέσκοντο τοσάκις θαυμάζοντες τὸ κάλλος τοῦ σώματος της, καὶ δὲν προσηλοῦντο ἐνίοτε ἐπ' αὐτὴν μεθ' ὑπερβολικῆς τρυφερότητος; Ἦρκει τοῦτο ἵνα τῷ ἐμπνεύσῃ τὸ συναίσθημα τοῦ πταίσματος. Ἡ ἀγωνία ἦν ἠσθάνετο ὑπὲρ τῆς Ἐλευθερίας οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἴσως ἢ ἀποτέλεσμα γηϊνοτέρας συμπαθείας. Ἦτο βέβαιος περὶ τούτου, καὶ ἡ βεβαιότης αὐτὴ τὸν ἔφερεν ἀγωνιῶντα ἐν τύψει συνειδήσεως πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Ἐσταυρωμένου.

Ἦσθάνετο ἐπίσης ὅτι εἶχε βλάψῃ μᾶλλον ἢ ὠφελήσει τὴν ὑπόθεσιν τῆς Ἐλευθερίας, διὰ τῆς ἀσυναρτησίης τῆς μαρτυρίας του, διὰ τῶν ἀποσιωπήσεών του, διὰ τῆς σφοδρότητος μεθ' ἧς εἶχε βεβαιώσει πρᾶγμα ὅπερ δὲν ἦδύνατο ν' ἀποδείξῃ, καὶ δι' αὐτῆς ἔτι τῆς φιλανθρώπου ὀρμῆς, ὑφ' ἣν διατελῶν ἀνέλαβε τὸ πτώμα τοῦ συζύγου της καὶ μετέφερεν αὐτὸ ὑπὸ τὴν στέγην τῆς ἐκκλησίας, ἐκλείσει δὲ τὴν θύραν πρὸς τὸ πλῆθος, ὅπερ ἐθεώρει ὡς ἀπλήν διασκέδασιν πᾶσαν ἐκείνην τὴν φοβεράν τραγωδίαν. Αὐτὸς, αὐτὸς ὑπὲρ πάντα ἄλλον εἶχε συντελέσει νὰ πέσῃ ἡ ταλαιπώρος ἐκείνη εἰς τὸ βάραθρον ὅπου ἔσπαιρε σήμερον.

Καὶ ἂν ἔτι ἠθροῦτο ὑπὸ τῶν δικαστῶν, θὰ ἔμενεν ἠτιμασμένη διὰ παντός. Ὁ ἐραστής της, ὅστις ἠγάπα αὐτὴν δι' ὅλης τῆς φλογερᾶς ζήσεως καὶ τοῦ ἀχαλίνου πόθου τῆς νεότητός του, εἶχε δηλώσει ὅτι θὰ ἠσχύνετο νὰ φανῇ μετ' αὐτῆς ἐν μέσῃ ἡμέρᾳ, ἐφ' ὅσον ἡ κηλὶς ἐκείνη δὲν ἀπετρίβετο. Ὁ δὲ πτωχὸς ἐφημέριος, ἐν τῇ ὑπερβαλλούσῃ εὐαισθησίᾳ τῆς ψυχῆς του, ἤρχιζε νὰ φοβῆται, μὴ ἡ ἀποκλειστικὴ αὐτοῦ μέριμνα περὶ τῆς τύχης τῆς Ἐλευθερίας καταστήσῃ τέλος αὐτὸν ἐνόχον ἀμελείας πρὸς ἄλλους, χάριν ἐκείνης. Ἡ Κάκια ἔβλεπεν αὐτὸν τηκόμενον ὑπὸ ἀγωνίας αὐξανομένης, ἥτις ὀσημέραι καθίστα αὐτὸν ὁμοίωτον πρὸς σκιάν. Καὶ ἤξευρε μὲν αὐτὴ, ὅτι ἡ νηστεία ἐν τεσσαρακοστῇ ἦτο μέγιστον καθήκον τοῦ ἱερέως, ἀλλ' ἐκεῖνος οὐδ' αὐτὰ κἂν τὰ ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐπιτρεπόμενα ὄψα ἤγγιζεν, οὐδ' ὠρέγετο τὰ φᾶ καὶ τοὺς ἀγρίους θρίδακας.

— Δέν εἰμπορεῖς νὰ ζήσης, τῷ ἔλεγε, μὲ νερό καὶ ψωμί· ὅσην εὐλαβεία καὶ ἂν ἔχη κανεῖς, πρέπει νὰ συλλογίζεσαι καὶ τὸν ἑαυτὸν του.

Καὶ συνεφώνει μὲν ἐκεῖνος πρὸς ταῦτα, ἀλλ' οὐδόλως μετέβαλλε τὴν διαίτην του, ἥτις ἦτο διαίτα ἀσκητοῦ μᾶλλον ἢ ἐνοριακοῦ ἱερέως.

Ἡ ψυχὴ του μετεῖχε τῆς τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου καὶ τοῦ ἁγίου Φραγκίσκου. Εἶχεν ἔλθει ὁ ψιμὸς εἰς τὸν κόσμον. Διότι κ' ἐν αὐτῷ τῷ μικρῷ ἐκείνῳ χωρίῳ, τῷ μεμονωμένῳ ἐν μέσῳ τῆς ἐρήμου πεδιάδος, ὁ κόσμος, ὁποῖος εἶνε σήμερον, ἦτο ἄπιστος πρὸς αὐτὸν καὶ μοχθηρός.

Οἱ κάτοικοι τῆς Μάρκας εὕρισκον αὐτὸν παρηλλαγμένον. Ἦτο μὲν πάντοτε ὠχρός, ἀλλὰ τότε ἐφαίνετο ὠχρότερος τοῦ ἐλεφαντινοῦ σταυροῦ του. Ἦτό πως σιωπηλὸς ἄλλοτε, καὶ ὁμως εὕρισκε τότε πολλάκις φαιδρὸν τινα λόγον διὰ τὰ παιδιά καὶ προσηνῆ τινα λέξιν πρὸς τοὺς γέροντας. Τότε τίποτε πλέον. Ἡ ἀπαθὴς ἀδιαφορία μεθ' ἧς ἐξετέλει τοὺς ἐκκλησιαστικὰς κανόνας ἦτο πάντῃ ἀντίθετος τῶν ἐμπαθῶν καὶ ὀδυνηρῶν φθόγγων ὅτινες ἐξήρχοντο ἄλλοτε ἐκ βάθους τῆς ψυχῆς του, ὅτε ἐκήρυττε τοὺς παραδόξους ἐκείνους λόγους, ὅτινες ἐνέπνεον ἀόριστόν τινα τρόπον εἰς τοὺς ἐνορίτας του.

— Πάγει κανεῖς νὰ πιστεύῃ, ὅτι ἔχει καμμίαν μεγάλην ἁμαρτίαν εἰς τὴν συνείδησίν του, ἔλεγε μίαν ἡμέραν γυνὴ τις συνομιλοῦσα μετὰ τῆς Κάκιας.

— Ὅχι, ὁ καυμένος! Εἶνε ἄν ἀνάκι! ἀπὴντα ἐκείνη, στρέφουσα τὴν ἄτρακτόν της. Ἄλλ' ἦτον πάντοτε ἄν παιδί, καὶ ὁ θεὸς νὰ μὲ συγχωρήσῃ!—ὄλο μὲ τὸν οὐρανὸν εἶχε νὰ κάμῃ.

Ἐν τούτοις ἐνδομύχως κατεπλήσσετο ἐκ τῆς μεταβολῆς, ἥτις εἶχε τελεσθῆ ἐπὶ τοῦ Ἰωσήφ. Ἀπέδιδεν αὐτὴν εἰς τὴν περὶ τῆς Ἐλευθερίας ἀνησυχίαν του, ἀλλ' ἡ ἀνησυχία αὕτη τῇ ἐφαίνετο ἄτοπος ἐκ μέρους ἱερέως. *Μιά ξεδιάντροπη, μιά παραλυμένη*—ὡς ἀπεκάλει πάντοτε ἡ Κάκια τὴν σύζυγον τοῦ μυλωθροῦ,—τῇ ἐφαίνετο ἐντελῶς ἀναξία τῆς μερίμνης ἐνὸς ἁγίου ἀνθρώπου.

— Δέν εἶνε ἀμφιβολία, διανοεῖτο, ὅτι αὕτη τὴν ἔκαμε τῇ δουλειᾷ, .. ἀλλὰ γιατί ὁ ἐφημέριος τὸ πῆρε τόσο κατάκαρδα;

Ἐτόλμησε δὲ ἡμέραν τινά, μετὰ τῆς μητρικῆς ἐκείνης καὶ ἀνυποκρίτου ὀξυθυμίας ἥτις ἰδίαζεν εἰς αὐτὴν, νὰ νουθετήσῃ τὸν κύριόν της, περὶ τῆς ἀτόπου συμπαθείας του πρὸς τὴν ἁμαρτωλὴν ἐκείνην.

— Οἱ χωρικοὶ, λέγουν ὅτι τὴν πῆρες πολὺ κατάκαρδα αὐτὴν τὴν βρωμοῦπόθεσιν. Νομίζουν, ὅτι δι' αὐτὸ παραμελεῖς τὰ χρέη σου, εἶπεν ἡμέραν τινά, παρατιθεμένη αὐτῷ τὸ ἐκ λαχάνων δειπνόν του. Ὅσο εἶν' ὁ κόσμος, θὰ γίνωνται κακουργήματα, .. δέν εἶνε λόγος νὰ βασιανί-

ζεταὶ κανεῖς διὰ πράγματα, ποῦ δέν εἰμπορεῖ νὰ τ' ἀλλάξῃ.

Ὁ Ἰωσήφ οὐδὲν ἀπήντησεν, ἀλλὰ τὰ χεῖλη του ὑπέτρεμον.

— Δέν εἶνε βέβαια ἡ δική μου δουλειά, νὰ δώσω συμβουλὴν εἰς τὴν σεβασμιότητά του, προσέθηκεν ἡ γραῖα ἀκκιζομένη, ἀλλὰ λέγουν ὅλοι, ὅτι αὐτὸ εἶνε προσβολὴ διὰ τοὺς τιμίους νὰ παίρνη κανεῖς τὸ μέρος μιᾶς γυναικός, .. ποῦ ἔκαμε. . .

— Καὶ πῶς τολμᾶς σὺ νὰ λέγῃς, ὅτι εἶνε ἔνοχος; Ποῖος τὸ ἀπέδειξεν; ἀπήντησεν ἐκεῖνος, κτυπῶν τὴν τράπεζαν διὰ τοῦ γρόνθου του, μετ' ὀργῆς πρωτοφανοῦς εἰς αὐτόν.

Ἦτένισεν ἐπὶ τὸν κύριόν της πονηρὸν καὶ ὑποπτον ἅμα βλέμμα, καὶ τείνουσα πρὸς αὐτὸν τὸ ὄζος, προσέθηκεν ἀμειλίκτως:

— Δέν εἶδα κανένα ποῦ νὰ μὴν εἶνε βέβαιος, κανένα, .. ἐξω ἀπὸ τὸν ἐραστήν της ἐκεῖ πέρα, καὶ τοῦ λόγου σας. . .

— Πολὺ εὐκολὰ πιστεύεις τὸ κακόν, ἀπήντησεν ὁ Ἰωσήφ.

Καὶ μὴ ἐγγίσας τὸ παρακείμενον φαγητόν, ἡγέρθη κ' ἐξῆλθε τῆς οἰκίας.

— Τὰ ἔχει χαμένα ἀπὸ τὴν ἀγάπην αὐτῆς τῆς βρώμας! διανοεῖτο ἡ Κάκια.

Ἄφου δ' ἐπὶ στιγμὴν ἀνέμεινε καὶ δέν τὸν εἶδεν ἐπανερχόμενον, ἐκάθησε καὶ ἔφαγεν ἀντ' αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ ὁ κόσμος ἦτο πλήρης κακουργημάτων, ὡς μαγειρεῖον πλήρες μυῶν τὸ θέρος, δέν ἦτο λόγος νὰ μείνη καὶ αὕτη νῆστις.

Μετὰ τὸ δεῖπνον ἔλαβε τὴν ἄτρακτόν της κ' ἐκάθησεν ἐπὶ τοῦ ταπεινοῦ τοίχου ὅστις ἐχώριζεν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τὴν περιχώρον τῆς ἐκκλησίας. Ἐν Μάρκᾳ, ὅσας δὴποτε καὶ ἂν εἶχον οἱ ἄνθρωποι ἐκ τῆς ὥρας τοῦ χρόνου ἀσχολίας, εὕρισκον πάντοτε καιρὸν πρὸς συνομιλίαν, καὶ ὁ τοίχος τῆς ἐκκλησίας ἦτο τὸ ἀγαπητόν τῶν χωρικῶν γυναικῶν ἐντευκτήριον, ὅσαι μετέβαινον εἰς τοὺς ἀγρούς ἢ ἐπέστρεφον ἀπὸ τοῦ πλυντηρίου. Ἐκεῖ δέ, ἐν μέσῳ τῶν φίλων της καὶ τῶν ἄλλων ἀδολέσχων γυναικῶν, ἡ Κάκια ἔβριπτεν, ὡς κατὰ τύχην, λέξεις τινὰς ἐμφανιούσας τὴν περὶ τοῦ πατερ-Ἰωσήφ ἀνησυχίαν της. Ἦτο βεβαίως ἀφωσιμένη εἰς αὐτόν, ἀλλ' ἡ μανία της πρὸς ἐξιχνίασιν μυστικῶν καὶ ἡ ὀργὴ της κατὰ παντός ἐμποδίου ματαιοῦντος τὴν περιέργειάν της, ὑπερηκόντιζε τὴν ἀφοσίωσιν αὐτῆς. Ἀδύνατον ἐθεώρει νὰ προσέρῃ λέξιν δυναμένην νὰ βλάψῃ τὴν φήμην του, καὶ ὁμως αἰ γειτόνισσαι ἀπεχωρίζοντο πάντοτε φρονοῦσαι ὅτι τὰ πράγματα ἐν τῷ πρεσβυτερίῳ εἶχον κακῶς, καὶ ὅτι, ἂν ἤθελεν ἡ ὑπέρτρια τοῦ ἐφημερίου, πολὺ περίεργα πράγματα ἡδύνατο νὰ διηγηθῇ.

Ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ φόνου, ἀόριστόν τι αἰ-

σθημα ἐχθρότητος κατὰ τοῦ Ἰωσήφ εἶχε διαδοθῆ ἐν Μάρκᾳ. Ἄνθρωπος μὴ φωνάζων πανταχοῦ, μὴ ἐπιτιμῶν, μὴ φλυαρῶν ἐπὶ τῇ ἐλαχίστῃ ἀφορμῇ, φαίνεται παράδοξος καὶ ὑποπτος πάντοτε ἐν ἰταλικῷ χωρίῳ. Οἱ ἐν Μάρκᾳ ἤρχιζον ἐνθυμούμενοι, ὅτι ζένον αἶμα ἔρρεε διὰ τῶν φλεβῶν τοῦ ἐφημερίου, καὶ ὅτι εἶχε δεῖξει πάντοτε πρὸς τὴν γυναῖκα τοῦ Τασσίου πλείονα φιλίαν τῆς ἐμπρεπούσης εἰς ἄνθρωπον τοῦ σχήματός του.

Ἡ δικαιοσύνη δέν εἶχε δώσει τὴν ἄδειαν εἰς τὸν Φάλλον Μελεγάρην νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν δεσμώνειδα. Δέν ἦτο βέβαιον ὅτι ὁ ἐραστής τῆς Ἐλευθερίας ἦτο ἀμέτοχος τοῦ κακουργήματος, τοσοῦτῳ μᾶλλον ὅσῳ ἡ ἄφρων καὶ παράφορος γλῶσσά του κατὰ τὴν ἀνάκρισιν εἶχε διαθέσει κατ' αὐτοῦ πάντας τοὺς δικαστάς. Ὁ ἀποκλεισμός οὗτος καθίστα αὐτὸν ἐτι δυστυχέστερον, καὶ μεγάλη ἐξέφραζε παράπονα κατὰ τοῦ ἐφημερίου τοῦ ἁγίου Βαρθολομαίου εἰς ὃν εἶχεν ἐπιτραπῆ ἡ εἴσοδος τῆς φυλακῆς.

— Αὐτὰ τὰ μαῦρα φεῖδια, ἔλεγεν, ἐμβαίνουν παντοῦ.

Καὶ ἡ πρὸς τοὺς κληρικούς ἀποστροφή του, ἣν εἶχον καταστείλει πάντοτε οἱ τρόποι καὶ ὁ χαρακτήρ τοῦ Ἰωσήφ, ἀνεφαίνετο ἐν πάσῃ αὐτῆς τῇ σφοδρότητι.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ πάσχα ὁ Ἰωσήφ εἶχε πάντοτε πολλὴν ἐργασίαν. Τὸ ἔτος δ' ἐκεῖνο, ὅτε ἤκουσε τὰς ἐξομολογήσεις τῶν ἐνοριτῶν του, ἡ ἀφήγησις τῶν μικρῶν καὶ ῥυπαρῶν αὐτῶν ἁμαρτημάτων τῷ ἐφάνη ἐτι μυσσαρωτέρα ἢ ἄλλοτε. Ἀθυμῶν καὶ μετ' ἀλγούσης καρδίας ἤκουεν ὁ πνευματικὸς τὰς ἐλεεινὰς ἐκείνας ὁμολογίας, στρεφόμενας πάντοτε περὶ τὰς αὐτὰς χυδαίότητας. Παρέχων δὲ ἄφρον αὐτῶν, ἤσθάνετο καὶ τινα ἀνησυχίαν: Δέν ἦτο ἄρα δυνατόν ν' ἀπατάται ἡ ἀλάθητος ἐκκλησία; Πρώτην τότε φορὰν ἡ ἀπορία αὕτη ἐπέτρεπε ταραττοῦσα τοὺς διαλογισμούς του. Ὁ κόσμος τῷ ἐφαίνετο μεταμορφούμενος, καὶ τὸ ἔδαφος ὑπεκφεύγον τοὺς πόδας του. Τὰ βλέμματά του καὶ τὸ ἰσχνόν του πρόσωπον ἐνέφαινον φρικίαςιν τρόμου.

Μετὰ τὴν τελευταίαν λειτουργίαν τῆς ἑβδομάδος ἐκείνης τοῦ Πάσχα, ἀνθρωπὸς τις προῦχώρει πρὸς τὴν ἐκκλησίαν διὰ τοῦ πυκνουμένου σκότους τῆς ἐσπέρας. Ὄνομάζετο Αἰμίλιος Ῥαφαγιόλος, ἀλλ' ἦτο γνωστός ὑπὸ τὸ παρωνύμιον Γυριστῆς. Παρὰ τοῖς χωρικοῖς τὰ παρωνύμια αὐτὰ ἀντικαθιστῶσι τὸ βαπτιστικὸν ὄνομα, τὸ δὲ οἰκογενειακὸν ἀπομένει σχεδὸν ἄχρηστον. Ὁ Γυριστῆς ἐξετέλει ἀπότινων μηνῶν ἐν τῷ μύλῳ ἔργον ἀμαξέως. Ἦτο ἀνὴρ τριακοντούτης περιπῶ, σκυθρωπὸν ἔχων πρόσωπον ὑπὸ κόμην μακράν, ὀφθαλμοὺς τεφρόχρους καὶ βλέμμα πονηρὸν καὶ τοι ἐσθεσμένον. Ἐφόρει τὴν ἡμέραν ἐ-

κείνην τὰ ἑορτινὰ του. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀπέβαλε τὸν πῖλόν του, ὃν ἔφερεν ἐπικλινη ἐπὶ τοῦ ὠτός. Οὔτε ἀνάγνωσιν οὔτε γραφὴν ἐγνώριζε, καὶ τὸ Πιστεύω τὸ ἔλεγε λίαν συγκεχυμένον. Ἡ ἐκκλησία εἶχεν, ὡς ἐφρόνει, ἀρετάς τινὰς ἰδιαιτέρας, ὁποῖας ἔχουσι τὰ γόητρα ἢ δέσμη τις χόρτων μαγικῶν, καὶ ἀναγκαῖον ἔκρινε νὰ τηρῇ τινὰς τῶν κανόνων της πρὸς σωτηρίαν του. Κατὰ τὰ λοιπὰ ἦτο ἐλεύθερος νὰ πράττῃ ὅ,τι ἤθελεν. Ἐν γένει δὲ ἡ περὶ θρησκευτικῶν πραγμάτων σύγχυσις τῶν ἰδεῶν ἰταλοῦ χωρικοῦ εἶνε ἔκτακτος. Τὸν ἱερέα θεωρεῖ ὡς τὸν ἱατρὸν οἱ ἄγριοι· πτοεῖται δεισιδαιμόνως τὸ σχῆμά του καὶ τὸ ἔργον του, ἀλλ' αὐτὸν ὀλίγον τὸν σέβεται.

Εἰσελθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὁ Γυριστῆς ἐπλησίασεν εἰς τὸ ἐξομολογητήριον ποιῶν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Καὶ τοι ἡ ὥρα εἶχε παρέλθει, καὶ ἡ ἡμερησία ἐργασία εἶχε κουράσει τὸν Ἰωσήφ, ἠτοιμάσθη οὗτος νὰ δεχθῇ τὴν ἐξομολογήσιν του. Οὐδέποτε ἐπροφασίζετο τὸ ἄκαιρον τῆς ὥρας ἢ τὸν κάματον αὐτοῦ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἐκπληρώσεως τῶν καθηκόντων του. Ἀναγνωρίσας τὸν ἀμαξία, ἀνέμεινε ν' ἀκούσῃ καὶ πάλιν τὸ σύνθημα κομβολόγιον ἁμαρτιῶν, μέθην, κλοπάς, λαγνείαν, καὶ τὰ ὅμοια, καὶ νὰ τυραννηθῇ διὰ τῶν συγκεχυμένων ἐπαναλήψεων δι' ὧν ἐν πάσῃ χώρᾳ οἱ χωρικοὶ ἀπαντῶσιν εἰς ἐρώτησίν τινα ἢ διηγοῦνται γεγονός τι. Ἡ δὲ συνείδησίς του κατεξανίστατο κατὰ τῆς ἀπαθείας του ταύτης: μὴ καὶ τοῦ μεθύσου ἐκείνου χειρώννακτος τὴν ψυχὴν δέν ἔπρεπε νὰ θεωρῇ ἐπίσης πολῦτιμον ὡς καὶ πᾶσαν ἄλλην;

Ὁ Γυριστῆς ἀπήντησεν εἰκῆ καὶ δυσθύμως εἰς τὰς ἐρωτήσεις του. Δέν ἡδύνατο ν' ἀποφύγῃ ὅ,τι ἐπραττε, διότι δεισιδαίμων φόβος ὤθει αὐτὸν εἰς τὴν ἐξομολογήσιν, ἀλλ' ἦτο ἐξωργισμένος καθ' ἑαυτοῦ κ' ἔτρεμε τὴν ὁμολογίαν, ἥτις ἐμελλε νὰ ἐξέλθῃ τῶν χειλέων του. Τὰ μέλη του ἔτρεμον, ἡ γλῶσσά του ἐδίσταζε. Τέλος διὰ πνιγομένης καὶ ἀμυδρᾶς φωνῆς κατώρθωσε νὰ εἰπῇ:

— Ἐγὼ τὸν ἐσκότωσα! . . .

— Ποῖον; ἠρώτησεν ὁ Ἰωσήφ μετὰ σφοδρῶς παλλομένης καρδίας, καὶ γνωρίζων κάλλιστα ὅποιαν ἐμελλε νὰ λάβῃ ἀπάντησιν.

— Τὸν Τάσσο, τὸν μυλωνᾶ, .. τὸν ἀφέντη μου, εἶπεν ὁ ἀμαξέως.

Τοῦτο δὲ εἰπὼν, ἀνέλαβε θάρρος, καὶ πλησιάζων ἐτι μᾶλλον εἰς τὸ οὖς τοῦ ἱερέως, διηγήθη μετὰ τινος παραδόξου ὑπερηφανείας πῶς καὶ διατί εἶχε διαπράξει τὸ ἔγκλημα.

— Εἶχα ἀνάγκη νὰ πάω 'ς τὴν Ἀμερικὴ, ἔλεγε. Ἐγὼ ἐκεῖ πέρα ἕναν ἐξάδελφον, καὶ λέει αὐτός ὅτι ἐκεῖ κερδίζουν πολλὰ καὶ δουλεύουν λίγο. Μοῦ ἦλθε πολλὰς φορὰς νὰ κλέψω τὸν

Τασσίλο, ἀλλ' ἐφοβούμουν πάντοτε. Ἐκλείδωνε τὰ λεπτά του ἅμα τὰ ἐπαιρνε, ὅσο λίγα καὶ ἂν ἦταν, καὶ δὲν τὰ ἐβγάζε πειά, παρὰ γιὰ νὰ τὰ πάη εἰς τὴν τράπεζα ἢ γιὰ νὰ πληρώσῃ φουστάνια τῆς γυναικὸς του... πόσα ζώδεψε γιὰ τὰ κουρέλια τῆς!

Τὴν παραμονὴ λοιπὸν—ποῦ λέμε—τῶν ἁγίων ἀποστόλων, εἶχε συνάξει ὀκτακόσια φράγκα γιὰ κάτι στᾶρι ποῦ πούλησε. Τὸν εἶδα κ' ἐκλείδωσε ἔς τὸ γραφεῖό του τὰ χρήματα, καὶ ἄκουσα νὰ λέη τῆς γυναικὸς του, ὅτι τὴν ἄλλη μέρα θὰ πῆγαινε τὰ λεπτά εἰς τὴν χώρα. Ἦτον πρῶτ. Τὸ βράδυ ἐμάλωσαν πάλι, χειρότερα παρὰ κάθε μέρα. Αὐτὴ τὸν ἔβρισε, κείνος τὴ φοβέρισε! Φώναζε τὸν πρωτομάστορα, τοῦ εἶπε πῶς θὰ πάη ἴσπην πόλι, καὶ παράγγειλε τί νὰ κάμωμεν—θὰ λείψω ὅλη τὴν ἡμέρα, εἶπε, κ' ἐφυγε.—Ἦταν ἀκόμη νύκτα· τὸν πῆρα ἀπὸ κοντὰ ἀγάλια ἀγάλια, χωρὶς νὰ με καταλάβῃ κανεὶς· ἔλεγα νὰ τοῦ πάρω τὸν παρὰ ἔς τὸ δρόμο, μόνο τὸν παρὰ. Δὲν εἶχα ἔς τὸ νοῦ μου νὰ τὸν σκοτώσω, ἀλλὰ μοῦ χρειάζονταν τὰ χρήματα, γιὰ νὰ πάω ἴσπην Ἀμερική. Τὸ ἀποφάσισα λοιπὸν.. τὰ χρήματα κάνουν ὅλα τὰ κακὰ ἔς τὸν κόσμον. Τὸν ἀκολούθησα καμμιὰ πεντακοσαριὰ βήματα, ὡς ποῦ νὰ ἐτοιμασθῶ. Αὐτὸς δὲ μ' ἔβλεπε, μ' ἐκρυβαν τὰ καλάμια. Καθὼς περνοῦσε τὰ χόρτα, κοντὰ ἔς τὰ μεγάλα δένδρα, μοῦ ἤλθε! Ἦ τὸρα, εἶπα, ἢ ποτέ! Πῆδησα ἐπάνω του, καὶ τοῦ ἔχωσα τὸ μαχαίρι κάτω ἀπὸ τὴν πλάτη. Ἐπεσε, ξύλο! Τὸν ἔψαξα.. δὲν ἦν ἄτιποτα! Μοῦ ἤλθε ἡ ἰδέα ὅτι τὸ εἶπε ἐπίτηδες πῶς πάει τάχα ἔς τὴν χώρα, γιὰ νὰ γυρίσῃ ἔξωφρα, νὰ πιάσῃ τὸν ἐραστή. Παράχωσα τὸ μαχαίρι κάτω ἀπὸ ἓνα δένδρον. Μποροῦσα νὰ τὸ ρίξω καὶ ἔς τὸ ποτάμι, ἀλλὰ λέει ὁ κόσμος, πῶς ὅτι σκοτώσῃ ἄνθρωπον δὲ βουλιάζει. Θὰ τὸ βρῆς χωρὶς ἄλλο, ἂν σκάψῃς ἔς τὴ ρίζα τῆς μεγάλης λεύκας, ποῦ τὴν λένε Δουκα, γιὰτὶ τάχα ἐκάθισε μιὰ φορὰ ἔς τὸν ἴσιο τῆς ὁ Πέτρος Λεοπόλδος. Ἦτανε τὸ λεπίδι λιγάκι ματωμένο, ὄχι πολὺ, γιὰτὶ τὸ αἷμα, βλέπεις, ἔτρεξε μέσα. Ἔτσι συμβαίνει πάντα, ὅταν χτυπᾷ κανεὶς ὄλο ἴσια. Ἐγὼ ἔκαμα μακελλάρης.. Ἐσκότωνα βώδια,.. καὶ ξέρω. Ὅταν εἶδα ὅτι ὁ γέρο-φιλάργυρος δὲν εἶχε χρήματα ἐπάνω του, θὰ τὸν σκότωνα, μὰ τὸ θεὸ, ἀκόμη μιὰ φορὰ! Δὲν καταλαμβάνω πῶς τ' ἄφησε ἔς τὸ σπιτι, ἔξω ἂν εἶχε τὴν ἰδέα ποῦ εἶπα, νὰ ξαναγυρίσῃ γιὰ νὰ πιάσῃ τὴν γυναῖκά του μὲ τὸ Μελεγάρη. Καὶ αὐτὸ θὰ εἶνε, χωρὶς ἄλλο, γιὰτὶ αὐτὸς ἀγαποῦσε τὴν γυναῖκά του πειὸ πολὺ ἀπὸ τὰ χρήματά του. Τὸν γύρισα ἀνάσκελα, καὶ τὸν ἄφησα ἐκεῖ. Ἐπειτα γύρισα ἔς τὸ μύλο κ' ἐπίασα δουλειά, ὡς ποῦ ἤλθαν οἱ ἄνθρωποι καὶ διηγήθησαν τί ἔγεινε. Τότε ἄφησα τὴν δουλειά,

καὶ ἤλθα μὲ τοὺς ἄλλους νὰ ἰδῶ. Αὐτὸ εἶνε.

Ὅ ταῦτα ἐξομολογούμενος ἀνὴρ ἦτο ἤρεμος καὶ ἀτάραχος. Ὁ ἀκούων ἱερεὺς ἦτο κάτωχρος ἐκ φρίκης, καὶ τὰ χεῖλη του ἔτρεμον ἐκ συγκινήσεως καὶ ταραχῆς.

— Ἄλλ' ἡ σύζυγός του εἶνε φυλακισμένη! καὶ ἡμπορεῖ νὰ καταδικασθῇ! ἐφώνησεν ἐν ἁγωνίᾳ.

— Τὸ ξέρω, εἶπεν ὁ ἄλλος ἀδιαφόρως. Ἀλλὰ δὲν ἡμπορεῖς νὰ με καταδώσῃς.. αὐτὰ ἐγὼ σοῦ τὰ ἐξομολογήθηκα.. εἶνε μυστικά.

Καὶ ἦτο ἀληθές. Ὅτι δῆποτε ἂν συνέβαιναν, ἀδύνατον ἦτο εἰς τὸν Ἰωσήφ νὰ ἀποκαλύψῃ ὅ,τι εἶχεν ἀκούσει. Ἡ κεφαλὴ του περιδινεῖτο, οἱ ὀφθαλμοὶ του ἦσαν ἀπλανεῖς, καὶ ὁ δὴν θανάσιμος ἐσφιγγε τὴν καρδίαν του. Κατὰ τὸ βραχὺ αὐτοῦ στάδιον ἀπλότητα μόνον καὶ ἀθωότητα εἶχε γνωρίσει. Εἶχε μὲν ἀκούσει περὶ τῶν ἀνθρωπίνων κακουργημάτων, ἀλλὰ τὰ κακουργήματα αὐτὰ δὲν εἶχον φθάσει μέχρι αὐτοῦ. Ἐγνώριζεν ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ κόσμου, ἀλλ' οὐδέποτε εἶχε κατορθώσει νὰ τὰς ἐνόησῃ. Τὸ αἶσθημα δὲ, ὅτι ὁ φονεὺς τοῦ Τασσίλου ἦτο ἐκεῖ, πλησίον του, ὅτι τοῦ ὠμίλει ἡ φωνὴ του καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του τὸν ἐβλεπον, ὅτι ἦτο δυνατόν, καὶ ὁμοῦ ἀπολύτως ἀδύνατον εἰς αὐτόν, νὰ βοηθήσῃ τὴν δικαιοσύνην καὶ νὰ σώσῃ ἀθῶαν γυναῖκα, πάντα ταῦτα ἐβάρυνον ἐπ' αὐτόν ὡς ἀφόρητον φορτίον φρίκης καὶ καθήκοντος. Ἐλιποθύμησε, τὰ γόνατά του ἐκάμωθησαν, καὶ κατέπεσεν ἀναισθητός χαμαί.

Ὅτε ἐμαθήτευς, δίκαιον εἶχον οἱ διδάσκαλοι του, λέγοντες, ὅτι δὲν θὰ εἶχε τὴν δύναμιν νὰ παλαίσῃ κατὰ τῆς πραγματικότητος τοῦ βίου.

Ὅτε συνῆλθε, νεναρκωμένον ἔχων τὸ τε σῶμα καὶ τὸν ἐγκέφαλον, ἡ ἐκκλησία ἦτο κατασκότεινος, καὶ ὁ ἀνὴρ ὃν πρό μικροῦ εἶχεν ἐξομολογήσει, ἔλειπε.

Συνελθὼν μετὰ κόπου, ἐκάθισεν ἐπὶ ξυλίνου σκάμνου καὶ προσεπάθησε νὰ σκεφθῇ. Ἦσθάνετο αἰσχύνῃ ἐπὶ τῇ ἀδυναμίᾳ του. Τί λοιπὸν ἦτο αὐτὸς, ὁ ποιμὴν ἀνθρώπων, ἂν ἐκ τῆς πρώτης φρίκης ἦτις τῷ ἀπεκαλύπτετο, κατεπτοεῖτο καὶ ἐλιποθύμει ὡς γυνή, ἀντὶ νὰ ἀποκριθῇ ἐντόνως, ἐπαξίως καταδικάζων; Διὰ τὴν ἀκτονόμαστον αὐτὴν ἀνανδρίαν εἶχε τάχα κριθῇ ἄξιος ἱερωσύνης;

Πρώτη του σκέψις ὑπῆρξε ν' ἀπέλθῃ κ' ἐξομολογηθῇ τὴν ἀδυναμίαν καὶ τὸ σφάλμα του εἰς τὸν ἐπίσκοπόν του· ἀλλ' ἐνθυμήθη, ὅτι καὶ τοῦτο δὲν τῷ ἐπετρέπετο, διότι εἰς οὐδένα, ἀπολύτως οὐδένα ἠδύνατο ν' ἀποκαλύψῃ τὸ βδελυρὸν μυστικόν.

Ὁ νόμος ὁ οὐδὲν σεβόμενος δὲν ἤθελε βεβαίως σεβασθῇ τὸ μυστήριον τῆς ἐξομολογήσεως. Ἄλλ'

ἐγνώριζεν ὁμοῦ, ὅτι οὐδεὶς ἀνθρώπινος νόμος ἠδύνατο ν' ἀπαλλάξῃ αὐτόν τῆς ἀπολύτου ὑποταγῆς εἰς τὸ καθῆκον ὅπερ ἐλευθέρως εἶχεν ἀναλάβει.

Εἶχε παρέλθει τὸ μεσονύκτιον, ὅτε, τρέμων ἔτι καὶ ψηλαφῶν ἐν τῷ σκότει, ἐπέστρεψεν εἰς τὸ πρεσβυτέριον. Ἐνῶ δ' ἀνέβαινε τὴν κλίμακα τοῦ δωματίου του, ἡ Κάκια, διανοίγουσα τὴν θύραν ἐφώνησε:

— Ποῦ ἦσουν κρυμμένος τόσην ὥρα, καὶ ἔκαε τοῦ κάκου ὁ λύχνος, καὶ σ' ἐπερίμενε τὸ κρεβάτι σου; Δὲν εἶσαι νὰ μένης ἔξω τόσο ἀργά, καὶ δὲν ταιριάζει μάλιστα εἰς ἱερωμένον!

— Σιώπαινε γυναῖκα! εἶπεν ὁ Ἰωσήφ διὰ φωνῆς, ἢν οὐδέποτε εἶχε τέως μεταχειρισθῆ ὁμιλῶν πρὸς τὴν πτωχὴν Κάκιαν.

Εἰσελθὼν εἰς τὸ δωμάτιόν του, ἠσθάνετο ἀνυπομονησίαν νὰ ἐπανίδη τὸ φῶς τῆς πρωΐας, καὶ ἐν τούτοις τὸ ἐφοβεῖτο.

Ὅτ' ἐφάνη ἡ αὐγὴ, δὲν ἔφερον εἰς αὐτόν τὴν εἰρήνην ἐφώτισε δὲ μόνον, εἰς ἀπόστασιν ἡμίσεος μιλίου, τὴν στέγην ἧτις ἔσκεπε τὸν φονέα, ὃν δὲν τῷ ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ καταγγείλῃ εἰς τὴν δικαιοσύνην. Αἱ συνήθεις τῆς ἡμέρας ἀσχολίαι τῷ ἐπεβάλλοντο, ἀλλ' ἐπελήφθη αὐτῶν ἀλλοφρόνως καὶ μηχανικῶς. Τὰς πλίνθους τοῦ ἐδάφους, τὴν τράπεζαν ἐφ' ἧς ἡ Κάκια εἶχε θέσει τὸν καφέν του κ' ἓνα μικρὸν στρογγύλον ἄρτον, τὸν νεροχύτην ὅπου ἐκαθάριζεν αὐτὴ θρίδακας, τοὺς γέροντας οἵτινες ἤρχοντο νὰ διηγηθῶσι διὰ μακρῶν τὰς ἀθλιότητάς των καὶ νὰ ζητήσωσι παραμυθίαν, τὸν λάμποντα πρὸ τῆς φλιας ἥλιον, τὰς ῥαμφοκοπούσας τὰ ψυχία ὄρνιθας, πάντα ταῦτα τὰ οἰκεία πράγματα, τὰ ἔβλεπεν ὡς ἐν ὄνειρῳ, καὶ οἰοεὶ διὰ πυκνοῦ πέπλου ὁμίχλης.

Ὁ μικρὸς αὐτὸς οἰκίσκος, ὁ ὑπὸ κυπαρίσσων σκιαζόμενος, ὅπου εἶχεν ἐλπίσει νὰ ζῆσῃ ἐν εἰρήνῃ, τῷ ἐφάνετο φυλακὴ, ὅπου ἐτήκετο ἡ καρδία του προσδοκῶσα τὸν θάνατον.

Περὶ τὸ τέλος τῆς ἐβδομάδος, ὑπέικων εἰς ἀκαταμάχητον ὄθησιν, ἧτις ἀπὸ ἡμερῶν ἤδη τὸν ἐκέντριζεν, ἡγέρθη σκοτεινὴν τινα νύκτα, ἀνῆψε φανόν, κ' ἐξῆλθε κλοπίως τοῦ δωματίου του, ὡς ἂν εἶχεν ἁμαρτωλὸν τινα σκοπόν. Ἐλαβεν ἐκ τῆς μικρᾶς καλύβης, ὅπου ἐφυλάσσοντο τὰ ἐργαλεῖα, τὸν λίσγον τοῦ νεκροθάπτου, καὶ κατηυθύνθη πρὸς τὸ μέρος ὅπου εἶχεν εὑρεθῆ τὸ πτώμα τοῦ Τάσσου Τασσίλου. Ὑπὸ τὸ σελιναῖον φῶς κατεφάνετο ὑψηλὴ καὶ μεγαλοπρεπὴς ἡ λευκὴ τῆς Λομβαρδίας, ἧς εἶχε φεισθῆ ὁ πέλεκυς, διότι οἱ χωρικοὶ τῆς Μάρκας εἶχον μείνει πιστοί,—ὅσον ἐφθάνεν ὁ νοῦς των,—εἰς τὴν καταλυθεῖσαν ἀρχὴν. Ἀφρυνισθέντα ὑπὸ τῶν βημάτων τοῦ Ἰωσήφ, πτηνὰ τινα λωφάζοντα ἐντὸς τῶν κλάδων, ἀπέπτησαν θορυβωδῶς πτερυγίζοντα. Τὸ φῶς

τῆς σελήνης δὲν εἰσεχώρει μέχρις ἐδάφους ὑπὸ τὰ μεγάλα δένδρα. Ὁ ἱερεὺς ἀπέθηκε χαμαὶ τὸν φανόν του καὶ ἤρξατο σκάπτων. Μετὰ τινὰς στιγμᾶς ὁ λίσγος ἀπήντησεν στίλβον ἀντικείμενον ἦτο μαχαίριον ὀλίγον ἐπίκυρτον, ἔξ δακτύλων μακρὸν, ἔξ ἐκείνων ἅτινα φέρουσι πάντοτε οἱ ἰταλοὶ τῶν κατωτέρων τάξεων, ὄπλον φονικόν, τὸ συνειθέστατον ἐν τῷ τόπῳ.

Τὸ θεώρησεν ἐπὶ μακρὸν. Ὡ! ἂν ἦτο δυνατόν τὸ ἄψυχον ἐκεῖνο πρᾶγμα νὰ διηγηθῇ τί εἶχε πράξει.

Γονυπετῆς ἐπὶ τοῦ χώματος καὶ ἀτενὲς ἔχων τὸ βλέμμα, ἔμενε ἀκίνητος καὶ οἰοεὶ ἐν παραισθησίᾳ! Τέλος ἀπέθηκε τὸ μαχαίριον ὅπου τὸ εὔρε, καὶ ἰσοπέδωσεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν γῆν. Τὸ ἔδαφος ἦτο ξηρὸν, καὶ δυσκόλως ἠδύνατό τις νὰ παρατηρήσῃ ποῦ εἶχεν ἀνασκαφῆ. Βραδυπατῶν ἐπέστρεψεν εἰς τὸ πρεσβυτέριον, πεπεισμένος πλέον ὅτι ἡ ἐξομολόγησις τοῦ Γεωργίου ἦτο ἀληθεστάτη. Νέοι τινὲς χωρικοὶ ὀδηγούντες κτήνη εἰς μακρὴν ἀγοράν, τὸν συνήντησαν, καὶ τὸν ἔχειρτίσαν μετὰ σεβασμοῦ, εἶτα δέ, ἀφοῦ ἐμακρύνθησαν, ἤρχισαν γελῶντες.

Τί νὰ ἐκαμνεν ἄραγε ὁ ἐφημέριος αὐτὴν τὴν ὥραν, μ' ἓνα λίσγον εἰς τὰς χεῖρας; Μὴ τυχὸν ἀνεζήτηε θησαυρόν; Ὑπῆρχε παράδοσις ἐν τῇ χώρῃ, ὅτι σάκκοι γεμάτοι φλωρία ἦσαν θαμμένοι πλησίον τοῦ ποταμοῦ, ἵνα διασωθῶσιν ἀπὸ τῆς ἀρπαγῆς τῶν γάλλων, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ πρώτου ὑπάτου.

Ὁ Ἰωσήφ, οὐδ' ὑποπτεῖων ἂν τὰ σχολιά των, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ ἦνοιξε τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου ἔμεινε μακρὸν προσευχόμενος. Εἶτα ἀφύπνισε τὸν σκευοφύλακά του καὶ παρήγγειλεν εἰς αὐτόν νὰ σημάνη διὰ τὴν πρώτην λειτουργίαν. Ὁ ἄνθρωπος ἡγέρθη δυσθυμῶν, διότι ἦτο νυξ ἀκόμη, καὶ τὴν ἐπαύριον διηγείτο εἰς τοὺς γείτονας περὶ τῶν παραδόξων τρόπων τοῦ ἐφημερίου, περιερχομένου ἀνησύχως ἐν τῷ δωματίῳ του, ἐγειρομένου κ' ἐξερχομένου πολλάκις τὴν νύκτα.—Τὸ κατ' αὐτόν, ἔλεγε, δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ὑποφέρῃ. Καὶ ἡ ὑγεία του καὶ ἡ ὑπομονὴ του εἶχον πλέον ἐξαντληθῆ.

Αἰσθημὰ τι δυσφορίας, ὁσημέραι ἰσχυρότερον, διεδίθετο ἐν τῷ χωρίῳ. Γύναϊά τινα προέτειναν τὴν ἰδέαν ν' ἀποταθῶσιν εἰς τὸν ἐπίσκοπον· ἀλλ' ἐφοβεῖτο ἕκαστος νὰ προβῇ πρῶτος, οὐδεὶς δ' ἐγνώριζε πῶς ἦτο δυνατόν νὰ πλησιάζῃ τοιοῦτον ὑψηλὸν ὑποκείμενον, καὶ τὰ πράγματα ἔμειναν. Ἡ ἀνησυχία ἐν τούτοις καὶ ἡ ἔχθρα, ἦν προεκάλουν αἱ πράξεις τοῦ ἐφημερίου, ἠῤζανον ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, καὶ συγχρόνως ἐκραταιοῦτο ἡ ἐντύπωσις, ὅτι ἐγνώριζε περὶ τοῦ φόνου τοῦ μυλωθροῦ πολὺ περισσότερα ὅσων ἔλεγεν.

Ἐκείνον δὲ ἐκυρίευν ὁσημέραι πλειότερον ἡ φρίκη τοῦ συναισθήματος, ὅτι ἦτο συνένοχος τοῦ

δολοφόνου. Μή δὲν ἦτο συνηγορὴ ἢ σιωπηρὰ περὶ αἰγῆς συμφωνία ἀπέναντι τοῦ ἀθλοῦ ἐκείνου; Ἡ φυσικὴ του ἀδυναμία, ἢ ἀσθένεια τῶν νεύρων του, δὲν ἦσαν βεβαίως πρόσφορα νὰ κρατύνωσιν αὐτὸν ὑπὸ τοιοῦτο βαρὺ φορτίον καὶ τοσοῦτο φρικώδη διαλογισμὸν.

— Εἶνε τιμωρία, ἢ ὑποία μὲ ἡῶρε, διότι τὴν ἐσυλλογίσθη πολὺ συχνὰ αὐτὴν τὴν γυναῖκα, διότι ἡ τύχη τῆς μὲ συνεκίνησε πολὺ, — διεννοεῖτο καθ' ἑαυτὸν, καὶ ἐφρίσσε πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ἀμαρτίας του.

Ἄφ' ἧς ἐδέχθη τὴν ἐξομολόγησιν τοῦ ἀμαξέως δὲν ἐτόλμα πλέον νὰ ζητήσῃ συνέντευξιν μετὰ τῆς Ἐλευθερίας. Πῶς νὰ συναντήσῃ τὸ βλέμμα τῆς, ὅπερ τοσαύτην ἐξέφραζεν ὀδύνην καὶ νὰ συναίσθάνεται ὅτι μίαν μόνην λέξιν εἶχε νὰ εἰπῇ ὅπως τῇ ἀποδώσῃ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ ὅτι τὴν λέξιν αὐτὴν ἀδύνατον ἦτο εἰς αὐτὸν νὰ τὴν προφέρῃ; Ἐτρεμε μήπως, βλέπων τὸ μαρτύριον τῆς γυναικὸς ἐκείνης, ἧς ἐνώπιον ἤσθάνετο ἑαυτὸν τοσοῦτον ἀσθενῆ καὶ συγκεκριμένον, ἐγίνετο ἄπιστος εἰς τὸ ἀξίωμα του καὶ προέδιδε τὸ μυστικόν, ὅπερ ὤφειλε νὰ φυλάξῃ ἀντὶ πάσης θυσίας. Ὡς πάντες οἱ δειλοὶ καὶ διστακτικοὶ χαρακτήρες, ἀνέβαλε καὶ ἀνέμεινε.

Μὴ ὑποπτεύων πόσον ἡ κοινὴ προκατάληψις ἐξεφράζετο ἐναντίον του, καὶ περὶ μίαν μόνον ἀπησυχολημένον ἰδέαν, ἐξηκολούθει τυπικῶς τὸν ἱερατικὸν του βίον, ἐκτελών τὰ ἐκκλησιαστικά του νόμιμα, χωρὶς νὰ ἔχῃ συνείδησιν ἄλλην τῶν πράξεων του ἢ ὅσων εἶχον τὰ κηρία, ἅτινα ἀνῆπτεν ὁ ἐκκλησιαάρχης. Ἡ ἐξομολόγησις τοῦ Γυριστοῦ κατεῖχεν ἡμέρας καὶ νυκτὸς τὴν διάνοιάν του. Τὴν ἐβλεπεν, ὡς ἂν ἦτο γεγραμμένη δι' αἰματηρῶν γραμμῶν ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ δωματίου του καὶ αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας. Ὁ φρονεὺς ἦτο ἐκεῖ, ἐλεύθερος, ἐργαζόμενος ἐν μέσῳ ἀγρῶν μετὰ τῶν συντρόφων του, περιφερόμενος, ὁμιλῶν, γελῶν, ἀνυπόπτος ὡς τὸ μὴ γεννηθὲν ἐτι παιδίον. Καὶ ὅμως ἡ Ἐλευθερία ἦτο δεσμώτις καὶ μίαν μόνην εἶχεν ἐλπίδα, .. νὰ ἀθωωθῇ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἂν συνέβαινε, τὸ αἶσχος τοῦ προσαφθέντος ἅπαξ ἐγκλήματος θὰ ἔμενε πάντοτε ἐπ' αὐτῆς καὶ θὰ συνεσκοτίζεν ὅλον τῆς τὸ μέλλον. Ἄλλως δέ, μεθ' ὅσα εἶχεν εἰπεῖ ὁ ἐραστής τῆς, ἀπλῆ τις ἀθώωσις ἐνεκα ἐλλείψεως ἀποδείξεων θὰ τὴν ἄφινε πάντοτε ὑπὸ τὸ βάρος τῆς ἀμφιβολίας, καὶ θ' ἀπέκλειεν αὐτὴν πάσης χαρᾶς καὶ ἐπαγγελίας τοῦ βίου. Πᾶσα χεὶρ θὰ ἠγείρετο κατ' αὐτῆς, καὶ τὰ παιδιὰ ἐτι θὰ τὴν ἐδείκνυον διὰ τοῦ δακτύλου, ὡς γυναῖκα θελήσασαν νὰ φονεύσῃ τὸν σύζυγόν τῆς.

ὑπὸ τῶν διαλογισμῶν τούτων βασιανίζομενος μετέβη μίαν ἡμέραν εἰς τὴν ἑπαυλίαν, ὅπου εὔρε τὸν Φάλκον καθήμενον πρὸ τοῦ γραφείου του, ἐντὸς τοῦ μεγάλου σηκοῦ ἐνός τῶν παραθύρων

καὶ ἀσχολούμενον εἰς τακτοποιήσιν λογαριασμῶν.

— Ἡξεύρεις, τοῦ εἶπε διὰ βραδείας καὶ ταπεινῆς φωνῆς, ὅτι ἡμέρα τῆς δίκης ὠρίσθη ἡ δεκάτη τοῦ προσεχοῦς μηνός;

Ὁ νέος, ἀνακλιθεὶς ἐπὶ τῆς ἑδρας του, κατένευσε.

— Καὶ σύ; ἐξηκολούθησεν ὁ Ἰωσήφ, μετὰ παραδόξου ἐκφράσεως τῶν βλεμμάτων του. Ἄν ἀθωωθῇ, θὰ ἔχῃς τὴν γενναιότητα νὰ δείξῃς ὅτι πιστεύεις εἰς τὴν ἀθωότητά τῆς; Ἢ τὴν νυμφευθῆς, ὅταν ἀπολυθῇ;

Ἡ ἐρώτησις ἦτο ἀπότομος καὶ ἀπροσδόκητος. Ὁ Φάλκος ὠχρίασεν ἐλαφρῶς. Ἐδίσταζε.

— Δὲν θὰ τὸ κάμῃς, εἶπεν ὁ Ἰωσήφ.

— Δὲν εἶν' αὐτό, ἀπήντησεν ὑπεκφεύγων ὁ Φάλκος. Δὲν κρύπτω ὅτι θὰ τὸ ἤθελα.

Ἦτο πρόδηλον! Ὁ ἐφημέριος δὲν ἐγνώριζε πολὺ τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν, ἀλλ' ἐνόει τί ἐσήμαινεν ἡ ψυχρὰ ἐκείνη ἀπάντησις.

— Ἐνόμιζα, ὅτι τὴν ἠγάπα. Βλέπω ὅτι ἡπατώμην, ὑπέλαβε μετὰ τινος πικρίας.

Καὶ αἰφνίδιον ἐρύθημα ἐφάνη πρὸς στιγμὴν ἐπὶ τῆς κηρίνης ὠχρότητος τῆς μορφῆς του.

Ὁ Φάλκος ἠτένισεν ἐπ' αὐτὸν αὐθαδῶς βλέμμα.

— Ἐρωμένους ἀνθρώπους δὲν ἔπρεπε ν' ἀνακατεῦται εἰς τοιαῦτα πράγματα. Νὰ τὴν ἀγαπῶ! Βέβαια, τὴν ἀγαπῶ! Λυόνω ὅταν συλλογίζωμαι ὅτι εἶνε κλεισμένη μέσα εἰς φυλακὴν, .. καὶ θὰ ἔκοπτα τὸ χέρι μου, διὰ νὰ τὴν σώσω. .. Ἀλλὰ νὰ τὴν πάρω, ἂν ἀθωωθῇ, .. εἶνε ἄλλο πρᾶγμα, σοῦ τὸ λέγω καὶ πάλιν. Δὲν φθάνει νὰ ἀθωωθῇ ἀπὸ τὸ δικαστήριον, διότι μ' αὐτὸ δὲν θὰ γίνῃ ἀθώα οὔτε δι' ἐμὲ οὔτε διὰ τὸν τόπον μου, οὔτε διὰ τοὺς κατοίκους τῆς Μάρκας.

Ἐγερθεὶς δέ, ἀπώθησεν ὀργίλως τὴν ἑδραν του. Ἠσχύνετο βεβαίως δι' ὅσα εἶπεν ἄλλα τὰς ἰταλικὰς φύσεις, καὶ αὐτὰς τὰς ἐμπαθεστάτας, κυβερνᾶ ὑπὲρ πᾶσαν ὁρμὴν ἢ φρόνησιν καὶ τὸ καλῶς ἐννοούμενον συμφέρον. Ὁ Ἰωσήφ ἐθεώρει αὐτόν, βαθυτάτην ἐγκρύπτων περιφρόνησιν εἰς τὰ βᾶθη τῶν σκοτεινῶν τοῦ ὀφθαλμῶν. Ὁ ὠραῖος ἐκεῖνος καὶ ἀρρενωπὸς ἐραστής τῆς ἐφάνετο ἐλεεινὸν πλάσμα, δειλὸν ἄχθος ἀρούρης.

— Ἀμφιβάλλει λοιπὸν ἡ καρδία σου περὶ αὐτῆς; εἶπε μετὰ περιφρονησεως.

Καὶ κατηυθύνθη πρὸς τὴν θύραν, ἧτις ἔφερεν ἐπὶ τὸ ἀνδρῶν.

— Ὅχι, μὰ τὸν θεόν, ἐφώνησεν ὁ Μελεγάρης, δὲν ἀμφιβάλλω δι' αὐτὴν, ὅχι, δὲν ἀμφιβάλλω οὐδὲ ὄραν οὐδὲ στιγμὴν! Ἀλλὰ νὰ κάμω καὶ τοὺς ἄλλους νὰ τὸ πιστεύσουν, εἶνε δύσκολον, .. Ἢ τὴν φροντίσω, θὰ τὴν προστατεύσω, ἂν ἀθωωθῇ, .. θὰ τὴν ἔχω φίλην. Ἀλλὰ νὰ τὴν νυμφευθῶ, νὰ τὴν ὑπάγω εἰς τὴν οἰκογένειάν μου, νὰ ἀκούω νὰ λέγουν ὅλοι ὅτι ἡ γυναῖκά μου ἦτον εἰς τὴν φυλακὴν. .. διὰ φόνον, — ἀδύνατον. Κα-

νὴς ἀνθρώπος μὲ ὑπόληψιν δὲν θὰ τὸ ἔκαμνε. Ἐρωτεῦται κανεὶς .. διὰ τὸν ἔρωτα, ἀλλὰ νυμφεύεται διὰ τὸν κόσμον.

Κ' ἐξηκολούθει λαλῶν, ἀλλ' οὐδεὶς τὸν ἤκουε πλέον, πλὴν τῶν μικρῶν σαυρῶν, αἵτινες προέκυπτον διὰ τῆς φλιάς. Ὁ Ἰωσήφ εἶχε γείνει ἄφαντος.

Ὁ νέος ἐπανελάβε τὴν γραφικὴν του ἐργασίαν, ἀλλ' ἠσθάνετο δυσφορίαν τινὰ καὶ δὲν κατῴρθη νὰ διευκρινίσῃ τοὺς λογαριασμοὺς του. Ἐλαβε τὸ ὄπλον του, ἐσύριξε τὸν κυνά του, καὶ ἐξῆλθε πρὸς τοὺς λόφους, ὅπου ἤλιπιζε νὰ διασκεδάσῃ κυνηγῶν πέρδικας καὶ λαγούς.

Ἦτο φοβερὰ ἠρηθισμένος κατὰ τοῦ ἐφημερίου, ἰδίως δὲ διότι συνησθάνετο ὅτι ἐφάνη πρὸς αὐτὸν δειλὸς καὶ ἀσπλαγχνος ἐραστής. Καὶ ὅμως, τὸ κάτω κάτω, δὲν εἶχεν εἰπεῖ τι ἄλλο ἢ ὅ,τι ἕκαστος θὰ ἔλεγεν ἀντ' αὐτοῦ.

Ἡ κοινὴ ἀμφοτέρων λύπη εἶχε τὸ κατ' ἀρχὰς ἐλκύσει τὴν καρδίαν του πρὸς τὸν Ἰωσήφ, τὸν μόνον ὅστις ἐκόπτετο περὶ τῆς τύχης τῆς Ἐλευθερίας. Σήμερον ὅμως κατελάμβανε πάλιν τὴν καρδίαν του ἡ παλαιὰ ὑποψία, καὶ πᾶσα μετ' αὐτῆς ἡ ἀγρία κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἀντιπάθεια, ἣν εἶχεν ἀφοπλίσαι ἐν ἀρχῇ ἡ προσήνεια τοῦ ἐφημερίου.

— Χωρὶς ἄλλο εἶνε ὑποκριτὴς καὶ ψεύστης, ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν μοχθηρῶς. Ποῖος ἠξεύρει ἐάν δὲν εἴμπορῇ νὰ ἐκτελέσῃ καὶ φόνον;

Ἐγνώριζε κάλλιστα ὅτι ἡ ἰδέα του αὐτὴ ἦτο παραλογισμὸς. Ὁ Ἰωσήφ ἦτο γνωστὸς ὡς ἀνθρώπος ἀνίκανος νὰ βλάψῃ μίαν ἢ ἀποστροφὴν του πρὸς τὰς κακώσεις τῶν ζώων εἶχε καταστήσει αὐτὸν πολλὰκις χλεύην τῶν παιδίων, ὁσάκις ἀπέσπα τῶν χειρῶν των πτηνὰ καὶ ἀπηγόρευεν εἰς αὐτὰ νὰ λιθοβολῶσι τὰ ἐρίφια, ἅτινα ἦγον εἰς βοσκὴν.

— Εἶνε ἀβάφτιστα! ἔλεγεν γελῶντα τὰ παιδιὰ.

— Ὁ Θεὸς τὰ βαπτίζει! ἀπάντα ἐκεῖνος.

Ἦτο παραφροσίνη ἀληθῶς νὰ ὑποθεθῇ ὅτι τοιοῦτος ἀνθρώπος, τρυφερὸς ὡς γυνή, καὶ ἦπιος ὡς κυνᾶριον ἰσπανικόν, ἠδύνατο νὰ φονεύσῃ τὸν Τάσσον Τασσίλον εἰς ὀλίγων βημάτων ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας του, ἐπὶ ἀγίου σχεδὸν ἐδάφους. Καὶ ὅμως ἡ ἰδέα αὐτὴ ἀνεκλαδῶθῃ βαθμηδὸν ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ Φάλκου Μελεγάρη, καὶ ἀπέβη τέλος εἰς βεβαιότητα. Ὑπὲρ πᾶσαν ὑπόθεσιν ἐκείνην βεβαίως ἀποδεχόμεθα ἀπληστότερον, ἧτις συμβιβάζεται κάλλιον πρὸς τὰς προλήψεις ἡμῶν. Ὁ Φάλκος παρημέλει τὰ ἔργα καὶ τὰ χρέη του ὅπως ἐπώασῃ ἀνετώτερον τὰς ὑποψίας του, καὶ κρατύνῃ αὐτὰς ἐν τῷ λογισμῷ του, συνάγων πανταχόθεν τ' ἀσημαντότερα τῶν γεγονότων, ὅσα ἠδύνατο νὰ ἐνθυμηθῇ. Πανταχοῦ δέ, εἴτε ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν ἵππων, εἴτε κατὰ τὰ οἶνοπρατήρια,

ἐν τοῖς ἀγορῆς τὴν μεσημβρίαν ἐν μέσῳ τῶν χωρικῶν του, ἢ τὴν νύκτα πλανώμενος ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης ἀνὰ τοὺς ἐρήμους κήπους τῆς ἐπαύλεως, αὐτὸν αἰωνίως, αὐτὸν καὶ μόνον τὸν λογισμὸν εἶχεν ἐν τῇ κεφαλῇ του.

Ἡ ὀδύνη αὐτοῦ καὶ ἡ μαγία εὕρισκον κἂν αὐτὴν τὴν ἀνακούφισιν, ὅτι ἠδύνατο νὰ στρέψωσιν ὅλον αὐτῶν τὸ μῖσος κατὰ τινος ζῶντος. Μένων μόνος καὶ ἀναπολῶν τὰ γενόμενα, ἐνθυμεῖτο πολλὰ ἀσημαντα περιστατικά, ἅτινα ἐφάνοντο ἐπικυροῦντα τὰς κατὰ τοῦ ἐφημερίου ὑποψίας του. Ἄθρησκος ὢν, ἔκρινε φυσικώτατον οἶον δῆποτ' ἐγκλημα μέλους τινὸς τοῦ κλήρου. Ὁ ἄπιστος εἶν' ἐπίσης μύωψ καὶ ἀλαζῶν ἐν τῇ ἀπιστίᾳ του, ὅσον ὁ θρησκὸς δύναται νὰ ἦεν ἐν τῷ φανατισμῷ του. Ὁ Μελεγάρης ἦτο νέος προσηνὴς, φαειρὸς φύσει καὶ γενναῖος, ἀλλ' εἶχε τὰς προλήψεις τοῦ καιροῦ του καὶ τοῦ τόπου του, ἀσμένως δὲ ἐπίστευεν ὅτι ὁ ἱερεὺς εἶνε καταχθόνιον τι, καὶ ὅτι τὸ βᾶσον του καλύπτει πλῆθος ἄπειρον ἀμαρτημάτων.

— Νομίζω ὅτι γνωρίζεις ἐν ἐκτάσει τί συνέβη, εἶπε τραχέως μίαν ἡμέραν συναντήσας τὸν πᾶτερ-Ἰωσήφ ἐπὶ στενῆς τινος ἀτραποῦ, καὶ ἀτενίσας ὑπόπτως τοὺς ὀφθαλμοὺς του ἐπὶ τὴν κύπτουσαν μορφήν τοῦ ἱερέως, ὅστις ἔμεινε σιγῶν.

Εἶπε ταῦτα ἀπερισκέπτως, οὐδ' ἠδύνατο ἴσως νὰ ἐξηγήσῃ τί ἤθελε νὰ εἰπῇ. Ἀλλ' ἡ ἀμυχανία καὶ ἡ σιωπὴ τοῦ Ἰωσήφ τῷ ἐφάνησαν παραδόξως κυροῦσαι τὰς ὑποψίας του.

— Ἄν γνωρίζῃς τίποτε τὸ ὅπου εἴμπορεῖ νὰ τὴν σώσῃ καὶ δὲν ὁμιλεῖς, προσέθηκεν παραφερόμενος, ἂς σὲ πάρουν ὅλοι οἱ διάβολοι, τοὺς ὑποίους πιστεύεις περισσότερο παρὰ τὸν θεόν, καὶ νὰ σὲ τυραννοῦν αἰωνίως.

Ὁ Ἰωσήφ δὲν ἤνοιξε τὸ στόμα, καὶ ἀπεμακρύνθη νευρικῶς σταυροκοπούμενος.

— Σὲ τὸ διάβολο ὅλοι οἱ παπάδες! εἶπεν ὁ νέος.

Ἀχ! νὰ εἴμποροῦσε κανεὶς νὰ τοὺς μεταχειρισθῇ ὅπως μεταχειρίζεται τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

Ἀλλὰ τὰ βᾶσα των σκεπάζουν τὴν ἀτιμίαν καὶ καὶ τὴν ἀδυναμίαν των, σὰν νὰ ἦσαν γυναῖκες.

Ἦτο ἔξω φρενῶν ἐξ ὀδύνης καὶ λύσσης, ἰδίως δὲ ἐκ τοῦ αἰσθήματος τῆς ἀδυναμίας του. Ἦτο νέος ἰσχυρὸς, φλογερῶς ἐρωτευμένος, καὶ ὅμως οὐδὲν ἄλλο ἠδύνατο πρὸς σωτηρίαν τῆς γυναικὸς ἢν ἠγάπα, ἢ ὅ,τι θὰ ἐπραττε παιδίον μικρόν, ὅτι θὰ ἐπραττεν ὁ μὴ ἔχων καρδίαν εἰς τὸ στήθος, μήτε αἷμα εἰς τὰς φλέβας του.

Ἐκτοτε, ὁσάκις ἀπάντα τὸν ἐφημέριον, οὐδὲ τὸν πῖλόν του ἠγγίξε. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οὐδέποτε εἶχε παραλείψει τὴν ἐνδειξιν αὐτὴν τοῦ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν σεβασμοῦ του. Ἐγνώριζεν ὅτι ὁ αὐθέντης του ἐβλεπεν εὐχαρίστως τὸ εἰς τοὺς χωρικοὺς διδόμενον καλὸν αὐτὸ παράδειγμα. Ἀλλὰ τοῦ λοιποῦ οὐδὲ κἂν τὸ ἐσυλλογίσθη.

— "Αν ὁ Σέρ Βάλδος μὲ διώξῃ δι' αὐτό, ἔλεγε καθ' ἑαυτόν, ἀδιάφορον. Δὲν θὰ πατήσω πλέον εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Μοῦ ἔρχεται νὰ τὸν πνίξω αὐτὸν τὸν καταραμένον βρασφόρον.

Ἡ ὑπόψια εἶνε δηλητηριώδες φυτόν ὠριμάζει δὲ ταχέως ἂν ριζώσῃ. Ὁ Φάλλος Μελεγάρης κατώρθωσε τέλος νὰ πεισθῇ ὅτι αἱ ὑποψίαι του ἦσαν αὐτὴ ἡ ἀλήθεια, καὶ ὅτι ταχέως ὅλος ὁ κόσμος θὰ ἐφρόνει τὰ ἴδια.

(Ἔπεται τὸ τέλος).

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

[Συνέχεια ἴδε προηγούμενον ἴ φύλλον.]

Β'

1 Ἰανουαρίου— 12 Ἰουλίου 1864.

Ταραχαί— Τροποποιήσις τοῦ Ὑπουργείου— Πτώσις τοῦ Ὑπουργείου Βούλγαρη— Ὑπουργεῖον Κανάρη— Ἐνωσις τῆς Ἑπτανήσου— Ἀφίξις τοῦ Προέδρου τῆς ἰονίου Βουλῆς— Ὑπουργικὴ κρίσις— Ὑπουργεῖον Βάλδου— Περιοδεία τοῦ Βασιλέως εἰς Πελοπόννησον.—

Ἐνεκα τῆς δημοσιεύσεως ἐν τῇ ἐφημερίδι αὐτῷ Φῶς» ἄρθρου τινὸς προσβάλλοντος τὸν ἀυτάρχη Σκαρλάτον Σούτσον διὰ τὰς γενομένας προσκλήσεις εἰς τὸν βασιλικὸν χορὸν τῆς 1ης Ἰανουαρίου, ὁ υἱὸς τοῦ ἀυτάρχου Ἀλέξανδρος Σούτσος, ἀξιωματικὸς τοῦ ἰππικοῦ, μετέβη τῇ 27 Ἰανουαρίου εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ συντάκτου τοῦ Φωτὸς Σοφοκλέους Καρύδης, καὶ ἐκτύπησεν αὐτὸν διὰ τῆς σπάθης του. Ὁ Καρύδης ἐξῆλθεν αἰματόφυρτος καὶ συνήθροισεν ἱκανὸν πλῆθος πολιτῶν, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὁποίων μετέβη παρὰ τῷ Πρωθυπουργῷ Βούλγαρη, ζητῶν ἱκανοποίησιν. Ὁ Βούλγαρης ἐπροσπάθησε νὰ καθισχυράσῃ τὸ πλῆθος, εἶχε δ' ἐπιτύχει τὴν διάλυσιν αὐτοῦ, ὅτε ἐφάνη ἐπὶ τῆς πλατείας τοῦ Πανεπιστημίου ὁ υἱὸς τοῦ ἀυτάρχου. Τοῦτο ἠρέθισεν ἐκ νέου τὸν ἀποχωροῦντα λαόν, ὅστις ἐπέτεθη διὰ πετρῶν κατὰ τοῦ Σούτσου, μὲν διασωθέντος ἐν τῷ φρουραρχεῖῳ, ὅπου ὠδήγησαν αὐτὸν οἱ πρὸς σύλληψίν του ἀποσταλέντες χωροφύλακες. Ὁ λαὸς διηυθύνθη τότε εἰς τὰ ἀνάκτορα, κραυγάζων Ζήτω ὁ Βασιλεὺς! Κάτω ὁ Σούτσος! Ὁ Βασιλεὺς, ταραχθεὶς, ἐπεμψεν ἵνα μάθῃ τί ζητεῖ τὸ πλῆθος, καὶ συγκατετέθη ἵνα δεχθῇ τριμελῆ ἐπιτροπὴν, καὶ ἀκούσῃ τὰ κατὰ τοῦ ἀυτάρχου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ παράπονα, καὶ περὶ μὲν τοῦ δευτέρου διεβεβαίωσεν ὅτι ἤθελε τιμωρηθῆ κατὰ τοὺς νόμους, περὶ δὲ τοῦ πρώτου ἀπέκρουσε τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ λαοῦ, δι' ἰσχυρισθεὶς ὅτι ἦτο κύριος νὰ ἔχῃ παρ' ἑαυτῷ οἰονδήποτε ἤθελεν ἀυτάρχη. Οὕτω διελύθη τὸ πλῆθος, τὴν δ' ἐπιού-

σαν ὁ εἰσαγγελεὺς Μιχαηλίδης ἐπεμψε κλήσεις οὐ μόνον πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Σούτσον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἀυτάρχη, ἄνευ προηγουμένης ἀνακρίσεως, ἢ προειδοποιήσεως. Ὁ Βασιλεὺς ἐθεώρησε προσβεβλημένην τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ Στέμματος, καὶ ἐζήτησε τὴν παῦσιν τοῦ εἰσαγγελέως, προσέτι δὲ καὶ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Διοικητικῆς ἀστυνομίας Ἰωάννου Καραγιαννοπούλου, ὡς μὴ προλαβόντος τὴν ὀχλαγωγίαν. Ὁ Βούλγαρης, μετὰ τινὰ ἀντίστασιν, συγκατετέθη ἵνα μετατεθῇ ὁ Μιχαηλίδης ὡς ἀντεισαγγελεὺς τῶν ἐν Ἀθήναις Ἐφετών, ἐπροσπάθει δὲ νὰ σώσῃ τὸν Διευθυντὴν τῆς Ἀστυνομίας· ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς ἐπεμψεν ἀπευθείας πρὸς τὸν Καραγιαννόπουλον τὸν Τιμολέοντα Φιλήμονα, καὶ προσεκάλεσεν αὐτὸν νὰ παραιτηθῇ, ὅπερ οὗτος αὐθροεὶ ἐπραξεν, ὁ δὲ Βούλγαρης ἀντικατέστησεν αὐτὸν διὰ τοῦ πληρεξουσίου Σπετσῶν Θεοχάρη.

Μόλις εἶχον παρέλθει ὀλίγαι ἡμέραι, καὶ νέαι ταραχαὶ συνέβησαν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, ἐνεκα τῆς ἐκλογῆς τοῦ Διοικητοῦ τῆς Πανεπιστημιακῆς φάλαγγος· ἐδέησεν ἐπομένως ἵνα διακοπῶσιν ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας αἱ παραδόσεις, ὑπεβλήθη δὲ πρότασις εἰς τὴν Συνέλευσιν ὑπὸ τοῦ πληρεξουσίου Χαραλάμπους Ζυμβρακάκη περὶ διαλύσεως τῆς πανεπιστημιακῆς φάλαγγος.

Περὶ τὰ μέσα δὲ τοῦ Φεβρουαρίου, ὁ διορισμὸς τοῦ Σωτηρίου Πετμεζῆ, ὡς Διευθυντοῦ τοῦ Τμήματος τοῦ πυροβολικοῦ ἐν τῷ Ὑπουργεῖῳ τῶν Στρατιωτικῶν, νέαν ἐπροκάλεσεν ὑπουργικὴν κρίσιν. Ἐπὶ τῶν ἀπαισιῶν ἡμερῶν τοῦ Ἰουνίου εἶχεν ἐγερθῆ διένεξις τις μεταξὺ τοῦ διοικοῦντος τότε τὸ πυροβολικὸν Σωτηρίου Πετμεζῆ καὶ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ σώματος τούτου, πολλαὶ δὲ ὕβρεις καὶ ἀπειλαὶ ἀντηλλάγησαν διὰ τε τῶν ἐφημερίδων καὶ διὰ φυλλαδίων. Ὁ Πετμεζῆς διατέλει ἐνεκα τούτου μεμακρυσμένος τοῦ σώματος τοῦ πυροβολικοῦ, ὅτε διορίσθη αἰφνιδίως ἐν τῷ ὑπουργεῖῳ τῶν Στρατιωτικῶν. Ὁ διορισμὸς οὗτος ἠρέθισεν τὰ μέγιστα τοὺς ἀξιωματικούς τοῦ πυροβολικοῦ, καὶ τὸν Διοικητὴν αὐτῶν Παππαδιμαντόπουλον, ἅπαντες δὲ, πλὴν ἑνός, ἔδωκαν τὰς παρριτιήσεις των· καὶ ὁ μὲν Βούλγαρης διεμαρτύρητο διαβεβαίων ὅτι ὁ διορισμὸς τοῦ Πετμεζῆ ἐγένετο ἐν ἀγνοίᾳ του, ὁ δὲ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ἐπέμενεν εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῶν παρριτιήσεων. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ὁ Βούλγαρης μετέβη εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ ἀπομακρύνῃ τὸν Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν καὶ νὰ τροποποιήσῃ τὸ Ὑπουργεῖον ὅπως ἤθελε κρίνει εὐλογον, ἐν ἐναντίῳ δὲ περιπτώσει παρεκάλεσε νὰ γίνῃ δεκτὴ ἡ παραίτησις του. Μετὰ μακρὰν σκέψιν, ὁ Κόμης Σπόνεκ ἐμήνυσε τὴν ἐπιούσαν εἰς τὸν Βούλγαρη ὅτι ἠδύνατο νὰ τροποποιήσῃ ὅπως ἤθελε τὸ ὑπουργεῖόν του. Κατὰ

τὴν περίστασιν ταύτην ὁ Πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας ὑπεστήριξεν ἐνθέρμως τὸν Βούλγαρη, ἀπειλήσας μάλιστα ὅτι οὐδόλως ἠγγυάτο περὶ τῆς αἰσίας λύσεως τοῦ ζητήματος τῆς Ἑπτανήσου, ἐὰν ὁ Βούλγαρης ἀπεχώρει τῆς ἐξουσίας. Μετ' ἀποτυχούσαν διαπραγματεύσειν ὅπως συμπεριλάβῃ καὶ τὸν Ζαΐμην, ὁ Βούλγαρης μετερρύθμισεν τέλος τὸ Ὑπουργεῖόν του τὴν 20ην Φεβρουαρίου, ὡς ἐξῆς: Ἀντὶ τοῦ Β. Πετμεζῆ, διορίσθη Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ὁ ταγματάρχης τοῦ μηχανικοῦ Δημήτριος Τριγγέτας· ἀντὶ τοῦ Ἀδαμαντίου Διαμαντοπούλου, διορίσθη Ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης ὁ πληρεξούσιος Τριπόλεως Θ. Πετρινός· εἰς δὲ τὴν κενὴν θέσιν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν διορίσθη ὁ πληρεξούσιος Ναυπακτίας Ἀθανάσιος Πορτιήρης. Ἡ τροποποίησις αὕτη δὲν ἔτυχε καλῆς ὑποδοχῆς παρὰ τῷ καινῷ, ἀπὸ τῆς ἡμέρας δὲ ταύτης ἐθεωρεῖτο ἡ πτώσις τοῦ Ὑπουργείου Βούλγαρη ὡς ἀφευκτος καὶ προσεχῆς. Στασιαστικὰ τινὰ κινήματα τοῦ ἐν Μεσολογίῳ 9ου Τάγματος κατὰ τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν του, κατόπιν δὲ καὶ τῶν σταλέντων ἐξ Ἀθηνῶν πρὸς διάλυσιν τοῦ τάγματος τούτου στρατιωτῶν, οἵτινες, ἀποβάντες εἰς Ναύπακτον ἀπέπεμψαν τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Ζυμβρακάκη, (*) ἐπέσπευσαν τὴν πτώσιν ταύτην ἄλλως τε, ἢ μὲν πλειονοψηφία τῆς Συνελεύσεως εἶχε τοσοῦτον μειωθῆ, ὥστε εἰς πᾶσαν ψηφοφορίαν καθίστατο ἀμφίβολος ἡ ἐπιτυχία τοῦ Ὑπουργείου, ἢ δὲ Αὐλὴ καταρραδίουρηθῆσα ὑπὸ τῆς ἀντιπολιτεύσεως, κατέτρεχε καὶ προσέβαλλε τὸν Βούλγαρη παντὶ τρόπῳ. Οὕτω π.χ. τὸν ἐπικαταλυματιῶν Εὐστράτιον Ράλλον, διαταχθέντα ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου ἵνα μεταβῇ εἰς τὴν ἐν Πάτραις θέσιν, ὅπου εἶχε μετατεθῆ παρὰ τὴν θέλησίν του, διέταξεν ὁ Βασιλεὺς νὰ μὴ ἀναχωρήσῃ, καὶ ἂν ἡ Κυβέρνησις ἤθελε μεταχειρισθῆ βίαν νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ ἀνάκτορα. Ἀλλ' ὁ Βούλγαρης δὲν ἤθελε νὰ πέσῃ ἐκ τοιούτων ἀφορμῶν, ἀνέμενε δὲ εὐκαιρίαν κοινοβουλευτικὴν, ἣτις δὲν ἐβράδυνε νὰ παρουσιασθῇ. Ἡ ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπὴ τῆς Συνελεύσεως εἶχε προτείνει τὴν κατάργησιν μιᾶς θέσεως Τμηματάρχου ἐν τῷ Ὑπουργεῖῳ τῶν Οἰκονομικῶν. Κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ προϋπολογισμοῦ ὁ Βούλγαρης ἀπέκρουσε τὴν πρότασιν ταύτην καὶ ἐπέμενεν ἀποτόμως, ἢ δὲ Συνέλευσις

(*) Τὴν 23ην Φεβρουαρίου τὸ ἐν Μεσολογίῳ φρουρῶν μέρος τοῦ 9ου Τάγματος ἐδήλωσεν ὅτι δὲν δεχεται τοὺς παρ' αὐτῷ διορισθέντας ἀξιωματικούς, τὸ δὲ παράδειγμα τοῦτο ἠκολούθησεν ἀμέσως ὁ 2ος λόχος τοῦ 5ου Τάγματος ὁ φρουρῶν εἰς Βόνιτσαν, καὶ ὁ εἰς Ναύπακτον ἀποβιβάσθεις 1ος λόχος τοῦ 1ου Τάγματος ἀρνήθει νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὸν Ζυμβρακάκη. Κατόπιν, ὁ 2ος λόχος τοῦ 5ου Τάγματος, ἀρνήθει ὑπακοὴν εἰς τὰς διατάγας τῶν ἀνωτέρων του, ἀνεχώρησεν αὐτονομῶς εἰς Ἀμφισσάν ἵνα ἐνωθῇ μετὰ τοῦ Τάγματός του, ἐπινομιάσθῃ δὲ τότε ὑπὸ τοῦ ἀντιπολιτευομένου τύπου ὁ πλὴν ὀνόματος λόχος.

παρεδέχθη τὴν γνώμην τῆς ἐπιτροπῆς διὰ ψήφων 87 κατὰ 80. Τὴν αὐτὴν ἐσπέραν τὸ Ὑπουργεῖον ἐπεμψεν εἰς τὰ ἀνάκτορα τὴν παραίτησίν του, ὁ δὲ Βασιλεὺς προσεκάλεσεν ἀμέσως τὸν Κανάρη καὶ ἀνέθηκεν αὐτῷ τὸν σχηματισμὸν νέου Ὑπουργείου. Ὁ Κανάρης προσεκάλεσε διαδοχικῶς τὸν Χρηστίδην, Κουμουνδούρον, καὶ Ζαΐμην ὅπως συνεννοηθῇ μετ' αὐτῶν περὶ σχηματισμοῦ Ὑπουργείου περιλαμβάνοντος καὶ τὸν Δεληγιώργην, Θεόδωρον Δηλιγιάννην καὶ Π. Κορωναίον, ἀλλ' ὁ μὲν Ζαΐμης ἐδέχετο μόνον τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, ὅπερ ἀπήτει καὶ ὁ Κουμουνδούρος, δὲν παρεδέχετο δὲ τὸν Κορωναίον ὡς Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν, ὁ δὲ Δεληγιώργης ἠρνήθη ἀπολύτως ὅπως λάβῃ μέρος. Τὴν ἐπιούσαν, 7ην Μαρτίου, ἐξηκολούθησαν οἱ διαπραγματεύσεις, πρὸς τὸ ἐσπέρας δὲ ἐσχηματίσθη τὸ νέον Ὑπουργεῖον, ὑποχωρήσαντος τοῦ Κουμουνδούρου εἰς τὸν Ζαΐμην, καὶ ἀποσύραντος τοῦ τελευταίου τούτου τὰς κατὰ τῆς προσλήψεως τοῦ Κορωναίου ἐνστάσεις του. Ὁ Κανάρης ἀνέλαβε τὴν πρωθυπουργίαν καὶ τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν, ὁ Θεόδωρος Δηλιγιάννης, τὸ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν, ὁ Δημήτριος Χρηστίδης, τὸ ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν, ὁ Θεοφάνης Ζαΐμης τὸ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν, ὁ Ἀλέξανδρος Κουμουνδούρος τὸ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης καὶ προσωρινῶς τὸ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, καὶ ὁ Π. Κορωναῖος τὸ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν.

Τὸ νέον Ὑπουργεῖον ἐξέδωκε πρόγραμμα πατριωτικόν, ἐπικαλούμενον τὴν ὑποστήριξιν τοῦ ἔθνους, ἔλαβε δὲ αὐθημερὸν πρόνοιαν περὶ τῆς ἀστυνομίας τῆς πρωτεύουσας, ἀπολύσαν τὸν Διευθυντὴν αὐτῆς Θεοχάρη καὶ διορίσαν ἄνευ αὐτοῦ τὸν Τατσέλον Μαυρομαμάτην.

Ἡ ἀποτυχία τοῦ Ὑπουργείου Βούλγαρη προήλθεν ἐκ τῶν μεγάλων καὶ ἀνυπερβλήτων δυσχερειῶν, ἃς ἀπῆντα εἰς πᾶν αὐτοῦ βῆμα, καὶ ἐκ τῆς κρυφίας ἀντιπράξεως τοῦ Κόμης Σπόνεκ. Τὰς ραδιουργίας ταύτας διηυκόλυνεν ἡ πατριωτικὴ διαγωγὴ τοῦ Βούλγαρη, ἣτις ἐπήνεγκε χαλάρωσιν τῆς πειθοχρίας ἐν τῷ στρατῷ, παράλυσιν τῆς διοικητικῆς μηχανῆς, καὶ ἔξαψιν τῶν παθῶν.

Τῇ 17ῃ Μαρτίου ὑπεγράφη τέλος ἐν Λονδίνῳ ἡ περὶ ἐνώσεως τῆς Ἑπτανήσου συνθήκη μετὰ τοῦ Ἑλλάδος, Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσίας, καθὼς καὶ ἡ μετὰ τοῦ Ἑλλάδος καὶ Ἀγγλίας εἰδικὴ περὶ συντάξεων σύμβασις. Διὰ τῶν προσπαθειῶν τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, καὶ τοῦ ἐν Λονδίνῳ ἀντιπροσώπου αὐτῆς Χαριλάου Τρικούπη, οἱ ὅροι τῆς ἀπὸ 2 Νοεμβρίου συνθήκης ἐτροποποιήθησαν ὅσον ἦν δυνατόν πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Ἑλλάδος. Τὸ κείμενον τῆς συνθήκης ἐφθασεν εἰς Ἀθήνας τὴν 26ην Μαρτίου, ἀμέσως δὲ τὴν ἐπιούσαν ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν Συνέλευσιν ἡ τε

Συνθήκη και η Σύμβασις, και έγινον δεκταί δι' ἀναστάσεως, μετὰ σύντομον συζήτησιν. Συγχρόνως ἀφίχθη εἰς Ἀθήνας ὁ Πρόεδρος τῆς Ἰονίου Βουλῆς Κ. Παδοβᾶς, μετὰ τῶν βουλευτῶν Κωνσταντίνου Λομβάρδου καὶ Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου, κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Κόμητος Σπόνεκ, ὅπως συζητηθῆ ὁ τρόπος τῆς ἐκλογῆς τῶν πληρεξουσίων τῆς Ἐπτανήσου, καὶ ἐξομαλυνθῶσι δυσκολαίαι τινὲς ἀναφυῆσαι ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη παρουσιάσθη εἰς τὸν Βασιλέα, ὅστις ἐδέχθη αὐτὴν εὐμενέστατα, κατόπιν δὲ ἦλθεν εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς Κυβερνήσεως, καὶ συναφώησε μετ' αὐτῆς, ἵνα οἱ Βουλευταὶ τῆς Ἐπτανήσου ἀποστείλωσιν ἀναφορὰν εἰς τὸν Βασιλέα, δι' ἧς νὰ ἀναθέτωσιν εἰς αὐτὸν τὸν κανονισμὸν τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν πληρεξουσίων τῆς Ἐπτανήσου, ἐκδοθῆ δὲ κατόπιν Βασιλικὸν Διάταγμα κανονίζον τὰ τῶν ἐκλογῶν ἐπὶ τῶν ἐξῆς βάσεων: 1) ἀριθμὸν πληρεξουσίων διπλοῦν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Βουλευτῶν, 2) γενικὴν ψηφοφορίαν, 3) μυστικὴν ψηφοφορίαν, καὶ 4) ἐξέλεξιν τῶν ἐκλογῶν ὑπ' αὐτῶν τῶν ἰδίων πληρεξουσίων τῆς Ἐπτανήσου. Μέλη τινὰ τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, κληθέντα παρὰ τῷ Ὑπουργικῷ Συμβουλίῳ εἰς συνδιάσκεψιν ἐπὶ τῶν ὄρων τούτων, παρετήρησαν ὅτι ὁ Βασιλεὺς δὲν ἠδύνατο νὰ κανονίσῃ τοιαῦτα ἀντικείμενα διὰ Διατάγματος, καὶ ὅτι ἡ ἐξέλεξις τῶν ἐκλογῶν τῆς Ἐπτανήσου δὲν ἐσύμφερε νὰ γείνη ἐν Κερκύρᾳ, διότι ἤθελον οὕτω συνυπάρχει ἐν Ἑλλάδι δύο Συνελεύσεις. Ἀνακρινωθεὶς τῆς γνώμης ταύτης εἰς τὴν ἐπτανησιακὴν ἐπιτροπὴν, ἀπεφάνθη αὕτη ἐπὶ τῆς πρώτης μὲν παρατηρήσεως, ὅτι ἐὰν οἱ ὄροι τῆς συνεννοήσεως ἔμενον ἀναλλοίωτοι, δὲν ἀνῆκεν εἰς αὐτὴν ἵνα ἐξετασθῇ τὸν τρόπον καθ' ὃν ἤθελον πραγματοποιηθῆ, ἐπὶ τῆς δευτέρας δὲ ἐνστάσεως ἐδέχθη τροπολογίαν καθ' ἣν ἡ ἐξέλεξις τῶν ἐπτανησιακῶν ἐκλογῶν ἤθελε μὲν γίνεσθαι ὑπ' αὐτῶν τῶν ἰδίων ἐπτανησιῶν πληρεξουσίων, ἀλλ' ἐν Ἀθήναις, καὶ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ προέδρου τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως. Ἄμα τῇ ἐπιστροφῇ αὐτῆς εἰς Κέρκυραν, ἡ Ἐπιτροπὴ ἐπέμψεν τὴν συμφωνηθεῖσαν ἀναφορὰν, τὸ δὲ Ὑπουργεῖον ἠτείμαζε σχέδιον ψηφίσματος, κανονίζον τὰ τῶν ἐκλογῶν τῆς Ἐπτανήσου ὅπως ὑποβάλλῃ αὐτὸ εἰς τὴν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν, ὅτε νέα ὑπουργικὴ κρίσις ἐνέσκηψε διὰ τοὺς ἐπομένους λόγους. Γενομένης ἐνώσεως τῶν μερίδων τοῦ Βούλγαρη, Ἐπαμεινώνδα Δεληγεώργη καὶ Δημητρίου Γρίβα, ὁ ἐκ Σμύρνης πληρεξούσιος Ὀδυσσεὺς Γάλεμος ἀπηύθυνε τὴν 8ην Ἀπριλίου ἐπερώτησιν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἀδιατί ἠνέχθη ἐναντίον τῶν συνταγματικῶν ἐθίμων τὴν ἐπέμβασιν ἰδιαιτέρων ὑπαλλήλων τῆς Αὐλῆς εἰς τὰ δικαιοκρίματα τοῦ Ὑπουργεῖου, καὶ εἰδικώτερον εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐνώσεως τῆς Ἐπτανήσου, ποῖα μέτρα ἔλαβε ὅπως

συμβιβάσῃ μετὰ τὸ συμφέρον τοῦ ἔθνους καὶ τῆς Βασιλείας τὴν παρ' αὐτῷ ὑπηρεσίαν ἀνθρώπων κηρυζάντων ἀναγκαίαν τὴν διάλυσιν τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, καὶ ἐπιδικαιόντων αὐτὴν διὰ πολλῶν μέσων, καὶ τέλος διατί οὐδὲν νόμιμον μέτρον ἔλαβε πρὸς καταδίωξιν τῶν διὰ τοῦ τύπου ἀμφισβητησάντων τὴν νομιμότητα τοῦ Γεωργίου, καὶ τῆς ἐκλεξάσης αὐτὸν Συνελεύσεως.

Ὁ Ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν Ζαίμης ἀπέκρουσε τὴν ἐπερώτησιν, δι᾽ ἡσχυρισθεὶς πρὸ πάντων ὅτι ἡ Κυβέρνησις δὲν ὤφειλε νὰ δίδῃ λόγον εἰμὴ διὰ τὰς ἰδίας αὐτῆς πράξεις· οἱ πληρεξούσιοι Δεληγεώργη, Πετσάλης, Παντολέων, καὶ Καλῆς ὑπεστήριξαν αὐτὴν, καὶ ἐζήτησαν ἵνα ἀποφανθῆ ἡ Συνέλευσις ὅτι νῦν γετο νὰ παύσῃ ἡ ὑποδειχθεῖσα ἀντισυνταγματικὴ ἐνέργεια, οἱ δὲ πληρεξούσιοι Θεόδωρος Δηλιγιάννης, Διομήδης Κυριακοῦ καὶ Νικόλαος Σαρίπολος κατέκριναν τὴν ἐπερώτησιν ὡς ἄτοπον καὶ σκανδαλώδη. Μετὰ τετράωρον συζήτησιν, ἡ Συνέλευσις παρεδέχθη διὰ ψήφων 132 κατὰ 87 τὴν ὑπουργικὴν πρότασιν καθ' ἣν ἀρκυεθεῖσα εἰς τὰ λεχθέντα ὑπὸ τῶν Ὑπουργῶν, μετέβαινε εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν.

Ἄλλὰ τὸ ῥιφθὲν ἐν τῷ μέσῳ σκάνδαλον εἶχε τὰς συνεπειὰς του, διότι μετὰ τέσσαρας ἡμέρας, ληξάσης τῆς μηνιαίας ὑπηρεσίας τοῦ Προέδρου τῆς Συνελεύσεως, ἐξελέχθη Πρόεδρος ὁ υποψήφιος τῆς ἀντιπολιτεύσεως καὶ ἡγέτης τῆς κατὰ τῶν αὐλικῶν συμβούλων ἐπιθέσεως Ἐπαμεινώνδας Δεληγιώργη διὰ ψήφων 119 κατὰ 114, ἃς ἔλαβεν ὁ υποψήφιος τῆς Κυβερνήσεως καὶ πρῶτον πρόεδρος Ἰωάννης Μεσσηνέζης, τέσσαρων πληρεξουσίων ἀρνηθέντων ψήφον. Ἡ ἐκλογὴ αὕτη ἠμφισβητήθη ὑπὸ τῶν ὑπουργικῶν, διότι εἶχεν εὐρεθῆ ἐν τῇ κάλπῃ ἐν πλεονάζον ψηφοδέλιον, καὶ διότι ἡ ἀπόλυτος πλειοψηφία ἦτο ψῆφοι 120 καὶ οὐχὶ 119, κατὰ τὴν θεωρίαν, καθ' ἣν δὲν ὑπελογίζετο ἡμίσεια ψῆφος κατὰ τὸν ὄρισμὸν τῆς ἀπολύτου πλειοψηφίας, ἀλλ' ἡ συνεδρίασις διελύθη ἄνευ ἀποτελέσματος, ἐνεκεν ἐλλείψεως ἀπαρτίας.

Τὴν ἐπιούσαν τὸ ὑπουργεῖον ἐπέμεινε, κατὰ προτροπὴν τοῦ κόμητος Σπόνεκ, εἰς τὴν περὶ ἀκυρότητος τῆς ἐκλογῆς ἐνστασιν, ἀλλ' ἠττήθη διὰ φανερᾶς ψηφοφορίας, διότι 112 πληρεξούσιοι ἀπεφάνθησαν ὑπὲρ τοῦ ἐγκύρου τῆς ἐκλογῆς, 108 δὲ μόνον ὑπὲρ τῆς ἀκυρότητος, τριῶν ἀρνηθέντων ψήφων. Μετὰ τὴν ψηφοφορίαν ταύτην τὸ ὑπουργεῖον ἀνῆλθεν ἀμέσως εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ ἔδωκε τὴν παραίτησιν αὐτοῦ, ὁ δὲ Βασιλεὺς διέταξε νὰ κληθῆ τηλεγραφικῶς ὁ ἐν Μεσολογγίῳ δικτρίων Ζηνοβίος Βάλβης.

Ἐν τούτοις ὑπεβλήθη εἰς τὴν Συνέλευσιν τὸ περὶ τῶν ἐκλογῶν τῆς Ἐπτανήσου ψήφισμα· ὅπερ ἐγένετο δεκτὸν παμφηφεί, καὶ ἐκυρώθη αὐθημερὸν ὑπὸ τοῦ Βασιλέως, τῇ αὐτῇ δὲ ἡμέρᾳ ἀφίκετο ἐκ Μεσολογγίου ὁ Ζηνοβίος Βάλβης καὶ

ἔλαβε τὴν ἐντολὴν νὰ σχηματίσῃ νέον ὑπουργεῖον. Ὁ Βάλβης ἐζήτησεν εἰκοσιτεσσάρων ὄρων προθεσίαν, τὴν δ' ἐπαύριον ὑπέβαλε πρὸς τὸ ἐσπέρας τὸν ἐξῆς κατάλογον. Ζηνοβίος Βάλβης Πρωθυπουργὸς καὶ ὑπουργὸς τῶν οικονομικῶν, Παῦλος Καλλιγᾶς, ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, Ἀρδρίας Λυγερινὸς, ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν, Ἰω. Παπαζαφειρόπουλος, ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης καὶ προσωρινῶς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, Χαράλαμπος Ζυμβρακάκης, ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, καὶ Μιλτιάδης Κανάρης, ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἠρνεῖτο νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν νέαν Κυβέρνησιν, ἀλλ' ἐπέστη τὴν ἐπαύριον, ὅτε καὶ ὁ Βασιλεὺς ἐμήνυσε διὰ τοῦ κόμητος Σπόνεκ εἰς τὸν Βάλβην ὅτι ἀπεδέχετο τὸν ὑποβληθέντα αὐτῷ κατάλογον, οὕτω δὲ ὠρκίσθησαν οἱ νέοι ὑπουργοὶ περὶ τὴν 2αν μ. μ. τῆς 16ης Ἀπριλίου.

Κατὰ τὴν τεσσαρακονθήμερον διοίκησιν του τὸ ὑπουργεῖον Κανάρη ἐβελτίωσεν ὅπως οὖν τὴν κατάστασιν τοῦ στρατοῦ, καὶ διετήρησεν καθ' ὅλον τὸ Κράτος τὴν τάξιν καὶ δημοσίαν ἀσφάλειαν, ἀλλ' ἐν ᾧ κατ' ἀρχὰς ἐφαίνετο διατεθειμένον νὰ βελτιώσῃ καὶ τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν διὰ τῆς καλῆς ἐκλογῆς προσώπων, ἐνέδωκε κατόπιν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ὑπουργικῶν πληρεξουσίων, καὶ ἐξετέλει τὰς συστάσεις αὐτῶν, πρὸς ζημίαν τῆς ὑπηρεσίας.

Μετὰ τὴν ὀρκοδοσίαν τοῦ νέου ὑπουργεῖου, ὁ Βασιλεὺς μετέβη εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ Κανάρη, ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὰ ἀνάκτορα ἐπέμψεν πρὸς τὸν πρῶτον Πρωθυπουργὸν καλακευτικώτατην ἐπιστολήν.

Ἡ νέα Κυβέρνησις ἐδημοσίευσεν τὴν 17ην Ἀπριλίου τὸ πρόγραμμα αὐτῆς, ἐνεκα δὲ τῶν διακοπῶν τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνελεύσεως ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς τοῦ Πάσχα, ἠδυνήθη νὰ ἀσχοληθῆ ἀνέτως εἰς τὴν ἐγκατάστασιν αὐτοῦ καὶ εἰς τὰ τῆς ἐνώσεως τῆς Ἐπτανήσου.

Τὴν 25ην Ἀπριλίου διωρίσθη ὁ Θρασύβουλος Ζαίμης ἐκτακτὸς ἀπεσταλμένος τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὰς Ἰονίους νήσους ὅπως παραλάβῃ τὴν Ἐπτανήσον παρὰ τοῦ λόρδου Μεγάλου Ἀρμοστοῦ, καὶ ἀναλάβῃ τὴν διοίκησιν αὐτῆς.

Αἱ συνεδριάσεις τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως ἐπανελήθησαν τὴν 8ην Μαΐου, ἀμέσως δὲ ἐγένετο ὑπὸ τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἐπερώτησις διὰ τοὺς γενεμένους ἐν Ἐπτανήσῳ στρατιωτικοὺς διορισμοὺς, διὰ τοὺς ἐν Ἑλλάδι προβιθασμοὺς ἀνθυπασπιστῶν εἰς ἀνθυπολοχαγούς, καὶ διὰ τὴν ἀπονεμηθεῖσαν εἰς τὰ στρατιωτικὰ ἐγκλήματα ἀμνηστειῶν, ἀπούσης τῆς Συνελεύσεως. Τὸ ὑπουργεῖον ἀπήντησε τὴν ἐπιούσαν, ἡ δὲ Συνέλευσις ἀρκυεθεῖσα εἰς τὰ λεχθέντα μετέβη εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν, ὅπως μὴ προ-

καλέσῃ ἀμέσως νέαν ὑπουργικὴν κρίσιν. *) Τὴν 11ην Μαΐου ἐξελέχθη καὶ αὐθις Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ὁ Ἐπαμεινώνδας Δεληγιώργης, τὴν δ' ἐπιούσαν ἀνεχώρησεν ὁ Βασιλεὺς εἰς περιοδείαν, παρακολουθούμενος ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν, καὶ ὅλου τοῦ προσωπικοῦ τῆς Αὐλῆς.

Κατὰ πρῶτον ἐπεσκέφθη τὴν Σύρον καὶ τὴν Ὑδραν, εἶτα τὸ Ναύπλιον καὶ Τρίπολιν, κατόπιν τὰς Σπέτσας, Γύθειον, Καλάμας, Πύλον καὶ Κατάκωλον ὅπου μετέβη πρὸς χαιρετισμὸν ὁ τέως Μέγας Ἀρμοστής τῆς Ἐπτανήσου, ἀναχωρήσας ἐκ Κερκύρας ἀμέσως μετὰ τὴν γενομένην τῇ 21 Μαΐου παράδοσιν τῆς Ἐπτανήσου εἰς τὸν ἐκτακτὸν ἀπεσταλμένον τῆς Κυβερνήσεως. Καθ' ἃ πασαν τὴν περιοδείαν ταύτην ἡ γενομένη τῷ Βασιλεῖ ὑποδοχὴ ὑπῆρξεν ἐνθουσιώδης, λαμπρὰ δὲ καὶ πανηγυρικὴ ὑποδοχὴ ἐγένετο αὐτῷ ἐν Κερκύρᾳ ὅπου ἀφίκετο τὴν 27ην Μαΐου καὶ διέμεινε δεκαεξὶ ἡμέρας, ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας τὴν 22αν Ἰουνίου, ἀφ' οὗ ἐπεσκέφθη τοὺς Παζοῦς, τὸ Αἰτωλικόν, τὸ Μεσολόγγιον, τὴν Βόνιτσαν, τὴν Ἰθάκην, τὴν Κεφαλληνίαν, τὴν Ζάκυνθον καὶ τὰ Κύθηρα. Ὑποδοχὴ ἐπίσημος δὲ ἐγένετο ἐν Ἀθήναις, διότι ἡ ἀφίξις ἦτο ἀπροσδόκητος, συντηθηθεῖς τῆς περιοδείας ἐνεκα τῆς ἀνωμαλοῦ καταστάσεως τῶν πνευμάτων ἐν τῇ πρωτεύουσῃ. Ἄμα τῇ ἐπανόδῳ τοῦ Βασιλέως, ὁ πρωθυπουργὸς Βάλβης ἐζήτησεν ἄδειαν ἀπουσίας ὅπως μεταβῆ εἰς τὰ λουτρά τῆς Ὑπάτης, χάριν τῆς υγείας του· ἡ ἄδεια ἐχορηγήθη αὐτῷ, ἀνετέθη δὲ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν εἰς τὸν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργὸν Π. Καλλιγᾶν, ἀλλ' οἱ ὑπουργοὶ, συσχεφθέντες κατόπιν ἐπὶ τοῦ ἐπισημοῦς τῆς θέσεώς των, ἦτις ἐμελλε νὰ χειροτερεύσῃ ἐτι πλέον ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ πρωθυπουργοῦ, ἀπεφάσισαν νὰ παραιτηθῶσιν, ὁ Βασιλεὺς ὅμως παρεκάλεσεν αὐτοὺς νὰ μείνωσιν εἰς τὰς θέσεις των μέχρι τῆς ἀφίξεως τῶν πληρεξουσίων τῆς Ἐπτανήσου, ὅπου αἱ ἐκλογαὶ ἐπερατώθησαν τὴν 28ην Ἰουνίου. Ἀφ' ἐτέρου ἡ Συνέλευσις δὲν ἠδυνήθη νὰ συνεδριάσῃ πρὸ τῆς 10ης Ἰουλίου, ὅτε συμπληρωθεῖς τέλος τῆς ἀπαιτουμένης ἀπαρτίας, ὁ ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν ἐζήτησε πίστωσιν διὰ τὴν μισθοδοσίαν ἐννέα ἀντιμοιράρχων τῆς χωροφυλακῆς, κληθέντων εἰς ἐνέργειαν ἐναντίον ρητῆς ἀποφάσεως τῆς Συνελεύσεως. Σφοδρὰ τότε ἠγέρθη συζήτησις, μεθ' ἣν ἡ Συνέλευσις ἀπέρριψε τὴν αἰτηθεῖσαν πίστωσιν, καὶ ἀπεδοκίμασε τὴν διαγωγὴν τοῦ ὑπουργοῦ ὡς ἀντισυνταγματικὴν.

*) Τὸ ὑπουργεῖον ἤθελεν ἠττήθῃ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην διὰ μεγάλης πλειοψηφίας, ἀλλ' ἡ πληροψηφία ὅτι ὁ κόμητος Σπόνεκ ἤθελε συμβουλεύσει εἰς τὸν Βασιλέα νὰ καλέσῃ τὸν Βενιζέλον Ρούφον ἀνεχάτισε τὴν ὁρμὴν τῶν τε περὶ αὐτῶν καὶ τῶν ὀρεινῶν.

Κατ' ακολουθείν, τὸ ὑπουργεῖον ἔδωκε καὶ αὐ-
θις τὴν παραίτησιν αὐτοῦ, ἐπανελθόντος καὶ
τοῦ πρωθυπουργοῦ ἐκ τῶν λουτρῶν, ἀλλὰ καὶ
πάλιν παρεκλήθη ὑπὸ τοῦ Βασιλέως νὰ ἐνεργῇ
τὴν τρέχουσαν ὑπηρεσίαν ἐπὶ τινὰς ἔτι ἡμέρας.

[*Ἐπειὰ τὸ τέλος]

MIX. Γ. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ.

Η ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΡΙΑ

(ANAMNΗΣΙΣ)

Κατὰ τὴν παιδικὴν μου ἡλικίαν τοὺς θερι-
νοὺς τῶν διακοπῶν μῆνας διηρχόμην εἰς τὴν
κωμόπολιν Μ*, ὅπου εἶχον οἰκίαν καὶ κτήματα.
Ἐνθυμούμαι μεθ' ὅσας ἀγαλλιάσεως ἐπιβιβάζο-
μην ἐπὶ τοῦ ἰστιοφόρου πλοίου ἀπολείπων τὴν
ἀπέραντον καὶ σκολιόδρομον καὶ βορβορώδη πό-
λιν, ἐν ἧ δέκα μῆνας εἶχον διέλθῃ τόσας
ἀνιάρως ὥρας πρὸ τῶν σελίδων τῆς Γεωμετρίας
καὶ τῆς Λατινικῆς Χρηστομαθείας, ἧτις μ' ἐδί-
δασκε μετὰ κόμπου ὅτι *lingua latina est anti-
quua*, ὡσεὶ ἐγὼ ἔλεγον τὸ ἐναντίον.

Ἐν ᾧ τὸ πλοῖον ὠλίθησεν ἐπὶ τῶν κυμάτων
καὶ ἐκολλοῦντο τὰ ἰστία καὶ ἔτριζον τὰ ἄρμενα,
καὶ οἱ ναῦται ἀνεριχθῶντες ὡς σκίουροι ἐπὶ τῶν
ἐξαρτίων ἐκτελοῦντες τὰ γοργὰ κελεύσματα τοῦ
πλοιοῦ, τοῦ ὁποῦ ἡ φωνὴ ἀπτόητος καὶ ἡ-
χηρὰ ἐδέσποζε τῶν συριγμῶν τοῦ ἀνέμου, ἐνόμι-
ζον ὅτι μετέβαινον εἰς ἄλλον κόσμον. Ἡ ποντιὰς
αὔρα πνέουσα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου ἐδίωκεν ὡς
ὁμίχλην τὴν πυκνωθεῖσαν ἐν αὐτῇ ἀνίαν, οἱ δὲ
κατάφοροι ἐτῶν καὶ σχολαστικότητος καὶ
ἀριθμῶν καθηγηταὶ καὶ μαυροπίνακες, ἐξηλεί-
φοντο ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου ὡσεὶ τοὺς ἐκάλυ-
πτον τὰ περὶ ἐμὲ κύματα. Ἐπὶ τοῦ καταστρώ-
ματος ἐστῶς ἀντὶ τῶν τεσσάρων εὐρωτιῶντων
τοίχων τῆς αἰθούσης τῆς παραδόσεως ἐνώπιόν
μου εἶχον εὐρύν ὀρίζοντα, διαρκῶς ἐν γραφικῶ-
τητι παραλλάσσοντα, ὅτε μὲν κυανωπὰς κορυφὰς
ὄρεων σκηνογραφοῦντα, ὅτε δ' ἐξαισιῶς φλογι-
ζόμενον ὑπὸ μαγευτικῆς δύσεως.

Δὲν δύναιμι νὰ λησμονήσω τὰ ἐπὶ τῆς πρύ-
μνης ἐκεῖνα ἐν μέσῳ τῶν ναυτῶν γεύματα, τὰς
περιπετειώδεις ἐκδρομὰς εἰς τὰς ἀκτὰς ὅποτε
μᾶς κατελαμβάναν ἐκτοπλοῦντας ἢ γαλήνη, ἐξ
ὧν ἀπεκομίζομεν ἀστακούς καὶ πεταλίδας καὶ
κρίταμα· καὶ πρὸ πάντων τὴν ἐν νυκτὶ ποντο-
πορίαν, ὅποτε ἀνήπτομεν τὸν ἐρυθρὸν καὶ πράσι-
νον φανὸν τοῦ πλοίου, καὶ ἐν τῇ μυστηριώδει
σκοτίᾳ τοῦ πελάγους ἐβλέπομεν πλησιάζοντα καὶ
ἀπομακρυνόμενα, ὡς ἐν φαντασμαγορίᾳ, δίχρωμα
τοιαῦτα φῶτα, ἀγνώστους ὑπάρξεις καὶ τύχας
συναποφέροντα..

**

Ἡ κωμόπολις ἦτο μονότονος ὡς πᾶσα ἐπαρ-
χικὴ πόλις· ἀλλ' ἐμὲ οὔτε αἱ πολύχρωμοι ξύ-
λιναι οἰκίαι τῆς μ' ἐνδιέφερον, οὔτε αἱ ἀκανόνι-
στοι καὶ στεναὶ ὁδοὶ καὶ τ' ἀνώμαλα λιθόστρω-
τά τῆς τὴν νύκτα, εἶναι ἀληθές, τὰ φῶτα ἐ-
σθέννυτο ταχέως καὶ οἱ κάτοικοι κατεκλίνοντο ἐ-
νωρίς ὡς ὄρνιθες, ἀλλ' ἐγὼ κατάκοπος ἐκ τοῦ
κολυμβήματος, ἐκ τῶν μακρῶν λεμβοδρομιῶν,
τῶν γοητευτικῶν ἐκδρομῶν εἰς τὰ γραφικὰ καὶ
κατάφυτα τοπεῖα, δὲν ἠσθάνομην τὴν ἀνίαν τῶν
ἐπαρχιακῶν νυκτῶν· ἀπεκοιμώμην ἠδέως, ὡς ἐ-
πιπτον εἰς τὴν κλίνην μου, ὄνειρεύομενος διαυγῇ
καὶ γαλανῇ θάλασσαν φλοισβίζουσαν παρὰ τὴν
κεφαλὴν μου, ρυάκια κελαρύζοντα διὰ τῆς γλῶσσης,
πητὰ κελαδοῦντα διὰ μέσου πρασίνου φυλλώ-
ματος, παρὰ τὸ προσκεφάλαιόν μου.

Ὅτε ὁ βορρᾶς ἐπύργου ὀργίλα κύματα ἢ ἢ
θύελλα ἐμαίνετο εἰς τὴν κοιλάδα, ἐνεθυμούμην τοὺς
συγγενεῖς μου· τότε μόνον τοὺς ἐνθυμούμην καὶ
ἤμην ἀχάριστος, διότι ἐκ τῶν ἐπισκέψεών μου
ἀπεκομίζον πάντοτε γλυκυτάτας ἐντυπώσεις.
Μετὰ τὰ παράπονα διὰ τὴν λήθην μου ἐτίθετο
εἰς κίνησιν ἢ μικρὰ σκάφη, ἢ χύτρα ἢ τὸ τηγά-
νιον καὶ παρεσκευάζετο τὸ γλύκισμα· ὠραῖαι
χεῖρες εἰργάζοντο δι' ἐμὲ νεάνιδες, ἐξαδέλφαι
μου διαφόρων βαθμῶν, τὴν γραφικὴν στολὴν τῆς
οἰκουρίας φοροῦσαι περιστήθιον ἐλεύθερον ἀφι-
νον τὸ στῆθος καὶ πολύπτυχον ἐξ ὑφάσματος
κεχρωματισμένου, ἀναζηρίδα μετὰ χάριτος ἀπε-
ριγράπτου μέχρι τῶν ταρσῶν καθικνουμένην, ἐκυ-
πτον πρὸ τῆς πυρᾶς καὶ ἐροδοκοκκίνιζον αἱ παρ-
θενικώταται παρειαί των.

**

Ἐξ ὅλων τῶν οἰκιῶν ἐκεῖνη, εἰς ἣν σπανιώτερον
καὶ σχεδὸν ἀκουσίως μετέβαινον ἦτο ἡ ἀπο-
μακρυσμένης τινὸς συγγενοῦς μου Χατζήδου,
ὡς τὴν ἀπεκάλου ἐν τῇ κωμόπολει, Προσκυνη-
τριάς δηλονότι τοῦ Ἁγίου Τάφου.

Εἶνε ἀναντίρρητον ὅτι ὁ ἄνθρωπος μεταδίδει
τι ἐξ ἑαυτοῦ εἰς τὴν κατοικίαν του· ἐπὶ τῶν τοί-
χων διὰ τῶν εἰκόνων ἢ τῶν ἐπίπλων σκορπίζει
τὴν ψυχὴν του. Ἡ ἀτμόσφαιρα ἐν ἧ βιοῖ λαμβά-
νει τὴν ἀπόχρωσιν τῶν σκέψεών του. Τὸ δωμά-
τιον νεάνιδος ἔχει τὴν χάριν καὶ τὴν φαιδρότητα
τῆς ἀνηρᾶς αὐτοῦ ἐνοίκου. Τὸ φαντάζομαι πάν-
τοτε φωταυγές, μὲ ἡλιακὰς τινὰς ἀκτῖνας προσ-
παιζούσας μετὰ τῆς παλλεούκου κλίνης, μὲ ὀλίγα
ἄνθη ἐπὶ τοῦ παραθύρου, μὲ ἐν καναρίνιον κελα-
δοῦν ἐν κομφῷ κλωδίῳ. Τὸ δωμάτιον καλογῆρου
ἐν κοινοβίῳ εἶνε πένθιμον ὡς ἡ ψυχὴ καὶ τὸ βᾶσον
τοῦ οἰκῆτορος αὐτοῦ. Ἐπὶ τοῦ γυμνοῦ τοίχου
κρέμαται ὁ ἐσταυρωμένος καὶ πρὸ τοῦ εἰκονοστα-
σίου ἢ κανδύλα· δὲν εἶνε κατοικία, εἶνε προσωρι-
νὸς προθάλαμος τοῦ τάφου· εἶνε τμημὰ τι τῆς
ακοιλιάδος τοῦ κλαυθμῶνος, ὡς ἀποκαλεῖται ὑπὸ

τῆς Γραφῆς ἢ γῆ. Οὐχὶ γέλωτες ῥόδινα διαστέλ-
λοντες χεῖλη, οὐδὲ ἄσματα μελωδικῶς μέλποντα
τοὺς ἀορίστους πόθους καρδίας ποθούσης τὴν εὐ-
τυχίαν ταράττουσι τὴν ἐρημικὴν αὐτοῦ σιγὴν·
ἀλλὰ ψιθυροὶ προσευχῶν, ἐπικλήσεις τῆς θείας
συγγνώμης ἐν συντριβῇ καρδίας, ἐναγωνίως ἀμαρ-
τωλοῦ ἐκφράσεις μετανοίας ἐν γονυκλισίαις· τὸ
τοιούτου δωμάτιον φαντάζομαι ὑγρὸν καὶ σκοτεινόν,
ἀποπνέον θυμίαμα, τὸ ἄρωμα τὸ ἀχώριστον τῶν
φερέτρων, καὶ ὡς ὀρίζοντα ἔχον τραχεῖαν καὶ
πένθιμον φύσιν.

Σκυθρωπὴ ἦτο καὶ τῆς Προσκυνητριάς ἡ κατοί-
κία. Μετὰ τὴν ἀμυδρῶς φωτιζομένην σκολιὰν κλι-
μικὰ ἀνιβαίνει τις εἰς τὸ χαγιάτι, τὴν αἴθουσαν,
ἧτις κατὰ τὰ ἐπιχώρια ἔθιμα μένει πάντη γυμνή,
ἀποτελοῦσα προθάλαμον μικροτέρας αἰθούσης
ὑποδοχῆς. Τὸ χαγιάτι ὅμως τῆς Προσκυνητριάς
δὲν ἦτο γυμνόν. Οἱ τοῖχοι πάντες ἦσαν κεκαλυμ-
μένοι δι' εἰκονισμάτων μεγάλων, ἢ μικρῶν, εἰκο-
νισμάτων μετὰ πλαισίων καὶ ὑλοπινάκων, εἰκο-
νισμάτων ἐπηργυρωμένων ἐν οἷς οἱ Ἅγιοι, ὅμοιοι
πρὸς σιδηροπράκτους ἰππότας, περιεβάλλοντο
ἄργυρον ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, τὴν γενειῶσαν
μορφήν καὶ τὴν εὐλογοῦσαν χεῖρα μόνον γυμνὰς
ἐκφαίνοντες, εἰκονισμάτων χαρτίνων, τοῦ Ἁγίου
Ὅρους δι' ὅστων ἐπικεκολλημένων.

Ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἠσθάνομην ἀκούσιον τινὰ
τρόμον τῆς καρδίας εἰσερχόμενος εἰς τὸ παρεκ-
κλήσιον ἐκεῖνο, ἐν ᾧ ἐπεκράτει θρησκευτικόν τι
ἡμίφως. Αἰτία δὲ τοῦτου ἦτο πελώριος πίναξ ὅστις
ἐκάλυπτε ὀλόκληρον τὸν τοῖχον καὶ παρίστα φρι-
κιδῶς τὰς φρικωδεστάτας σκηνὰς τῆς τραγωδίας
τοῦ χριστιανισμοῦ. Δὲν ἔλειπεν οὐδεὶς πριονισμὸς
μάρτυρος, οὐδεμία κατατόμησις, οὐδεμία ἐπὶ τρο-
χοῦ περιστροφή· ὁ ζωγράφος ἦτο ἐφάμιλλος τῶν
δικτῶν τοῦ χριστιανισμοῦ κατὰ τὴν σκληρότητα·
ὅλη ἡ εἰκὼν ἄνωθεν ἕως κάτω ἦτο πιτυλισμένη
δι' αἵματος μαρτύρων. Ἀλλὰ τὴν φοβερωτάτην
ἐντύπωσιν ἐπὶ τῆς παιδικῆς μου φαντασίας ἐνε-
ποίη ἡ μακρὰ παρέλασις τῶν κολασμένων, οἵτινες
σωρηδὸν διηυθύνοντο εἰς τὴν ἐν τῇ ἐτέρᾳ τῶν
κάτω γωνιῶν τῆς εἰκόνης ἐστημένην Κόλασιν.
Πλοῦσιοι γάστρωνες, μεγιστᾶνες ἐν πολυτελεῖ ἀ-
ναβολῇ, γυναικες περικαλλεῖς καὶ περικομφοὶ ἐβά-
διζον ἐντρομοὶ πρὸς τὸν Ἄδην. Καὶ εἶχον δι-
καιον νὰ τρέμωσιν ἐντὸς μεγάλου τετραγώνου
παριστάντος σπήλαιον τοὺς ἀνέμενον ἢ φρικαλέα
Γέεννα τοῦ πυρός· ἐντὸς δινῶν ἐρυθροκιτρίνων φλο-
γῶν, ὡς ἐντὸς ἀγρίων κυμάτων μανιώδους θα-
λάσσης, ἐπλεον μορφαὶ ἀπερίγραπτον ἐκφράζουσαι
πόνον, βραχίονες ἀγωνιωδῶς συνεσπασμένοι, πόδες
ἐξ ἄλγους σπαρακτικῶς συνεστραμμένοι· αἱ φλό-
γες πανταχοῦ ἔδακνον τὴν σάρκα· ἦτο ὁ τριγ-
μὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων· ἡ ἀτελεύτητος
ἢ μέχρι συντελείας τῶν αἰώνων βάσανος· ἐκεῖ
ἀπέληγεν, ὡς εἰς ἀμάραν, ὁ πλοῦτος, τὸ κάλλος,

ἢ χαρὰ τοῦ κατηραμένου τούτου κόσμου!..

Ὅτε, παιδίον ἐπταετὲς εἶδον τὸ πρῶτον τὴν
φοβερὰν ἐκείνην εἰκόνα, ἠσθένησα.

Ἡ Προσκυνητρία εἶχε κομίσῃ αὐτὴν ἐκ τοῦ
Ἁγίου Τάφου μετὰ πολλῶν ἄλλων ἱερῶν ἐνθυμίων,
δακτυλίων ὀστεινῶν, σταυρῶν ἐκ κέρατος ἢ ἐκ
μαργάρου, σταυρῶν περιεχόντων τίμιον ξύλον,
τουτέστι τεμάχιον ἐκ τοῦ Σταυροῦ ἐφ' οὗ ἐξέπνευ-
σεν ὁ Σωτὴρ. Τοιαύτην θαυματουργὸν δύναμιν
ἐνεῖχον οἱ σταυροὶ οὗτοι, ὥστε ἐπετρέπετο, κατὰ
τὰς παραδόσεις τῶν χωρικῶν, καὶ νὰ κλέψῃ τις
ἕνα, διότι ἡ μεγάλη χάρις ἀπέπλυε τὸ μικρὸν
ἀμάρτημα. Ἐγὼ ἔφερον ἀπὸ τοῦ τραχήλου
ἐπὶ τινὰ ἔτη τοιοῦτον σταυρὸν ὑπὸ τῆς Προσκυ-
νητριάς δωρηθέντα μοι. Ἀλλ' ἡμέραν τινὰ ἀπώ-
λεσα αὐτόν. Ἔστω συγκεχωρημένος ὁ εὐλαβὴς
κλέπτης, ὅστις καὶ ἂν εἶνε. Πόσους σταυροὺς εἶδον
ἐκτοτε ἐπὶ στηθῶν χειροτέρων τοῦ ἰδικοῦ του!..

**

Ἡ μελανεῖμων ἐκείνη καὶ σοβαρὰ τὴν μορφήν
ἀλλὰ γλυκύτατον ἔχουσα τὸ βλέμμα καὶ πλη-
ρες ἀγαθότητος τὸ μεῖδιμα γυμνῆ μοι ἐνέπνεε
δειλίαν. Ἡμῖν παιδίον εἰσέτι καὶ δὲν ἠδυνάμην
νὰ τὴν ἐνόησω· τὸ παιδικόν μου βλέμμα ἐπὶ τῆς
αὐστηρᾶς ἐπιφανείας σταματῶν καὶ δειλιῶν δὲν
ἠδύνατο νὰ εἰσδύσῃ μέχρι τῆς ψυχῆς τῆς.
Ἀλλ' ἡ Προσκυνητρία μετ' ἡγάπα, διότι ἤμην ὀρ-
φανὸς μητρός, καὶ συνεπάθει πρὸς τὰ δυστυχῆ
ὄντα.

Ἡμέραν τινὰ, πρὶν ἔτι ν' ἀπέλθῃ εἰς τὸ προ-
σκύνημα, ἐν ᾧ μὲ ἐθώπευε τὴν ἠρώτησα αἴφνης:

— Γιατί ἐγίνες σὰν καλόγρηρα, θεῖα Μαριγῶ;

Ἡ θεῖα Μαριγῶ ἔμεινε σύννους πρὸς στιγμὴν,
εἶτα δὲ, ὡσεὶ ἐθεώρει σκληρότητα νὰ μὴ ἱκανο-
ποιήσῃ τὴν περιεργίαν μου, αὐτὴ ἢ εἰς πᾶσαν
θυσίαν πρόθυμος, μοι εἶπε διὰ τῆς ἡσύχου καὶ
γλυκεῖας φωνῆς τῆς:

Νὰ ἔς τὸ πῶ, παιδάκι μου. Ἡ χήρα μάνα μου μ'
εἶχε μονάκριβη κόρη· μ' ἀγαποῦσε σὰν τὰ δύο
τῆς μάτια· μ' ἀνάθρεψε μὲ τοῦ πουλιοῦ τὸ γά-
λα καὶ μ' ἔκανε κοπελοῦδα δεκαπέντε χρόνων·
κι' ἀπάνω στὰ δεκάξη πέφτω ἄρρωστη βαρειά.
Τότε δὲν ἦσαν σὰν τώρα γιατροὶ στὰ χωριά
μα· τοὺς ἄρρώστους τοὺς γιάννισκαν αἱ γιά-
τρισες, γρη῏ς παθῆς, μὲ κάτι ἀλειψὲς καὶ κάτι
βότανα· μὰ ἡ πεῖδ μεγάλη γιάτρισσα ἦταν—
καὶ εἶνε, παιδάκι μου—ἡ Παναγία Θεοτόκο,
ποὺ νᾶχωμε τὴ χάρι τῆς (ἐνταῦθα δ' ἔκαμε τρεῖς
τὸ σημεῖον· τοῦ σταυροῦ μετ' εὐλαβείας) αὐτὴ
γιατρεῖει ὅσους ἔχουν ἀπελπισμένους οἱ ἀνθρώ-
ποι· γιατί, παιδάκι μου, τὰ ἀδύνατα παρ' ἀν-
θρώποις θυγατὰ ἐστὶ παρὰ τῷ Θεῷ· καὶ ἡ Πα-
ναγία εἶνε Μήτηρ Θεοῦ. Ὅταν ἔπεσα βαρειά,
τοῦ θανάτου, καὶ μ' ἔψηνε νύχτα μέρα ὁ τύφος,
ἡ μάνα μου ἔτρεξε ἔς τὴ Μεγάλῃ γιάτρισσα, για-

τί τ' αγαπούσε τὰ θεωτικά, ἡ συχωρεμένη μ' ἐτύλιξε καλά καλά σ' ἕνα πάπλωμα, ἐφώναζε ἕνα ἀγωγιάτη, μ' ἔδωσε πάνω σ' ἄλογο του, καὶ περπατώντας σ' τὸ πλάγι καὶ κρητῶντές με μὲ τὰ δύο της χέρια μ' ἐπῆγε σ' τὴν ἐκκλησιά. Ἐκεῖ ἔστρωσε ἕνα στρώμα κοντὰ σ' τ' Ἅγιο Βῆμα, μ' ἔφερε σ' τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου καὶ μ' ἐπλάγιασε· ἐγὼ δὲν ἐνοιῶθα πού ἦμουν τὴν Κυριακὴ μ' ἔσπερνε ἄν πεθαμένη μπρὸς σ' τὴν Ἅγια Πύλη, ὅταν περνοῦσαν τ' Ἅγια, καὶ ὁ Παπᾶς ἐπερνοῦσε ἀπ' ἐπάνω μου· μὰ τοῦ κάκου· δὲν ἔβγαίνα ἀπὸ τὸ βύθος μου· Μαριγούλα μου, ματάκια μου! μ' ἐφώναζεν ἡ μάνα μου, μὰ γὼ δὲν τὴν ἐγνώριζα. Νύχτα μέρα ἔμενε σκυμμένη ἄνω μου κ' ἔκλαιε καὶ παρακαλοῦσε. Ἔταζε λαμπάδες ἴσα μὲ τὸ μπότι μου, ἔταζε σαρανταλείτουργα, ἔταζε νὰ πάγη ξυπόλυτη σ' τὴν Φανερωμένη, σ' τὸ μοναστήρι τῆς Παναγίας ποῦ εἶνε ἐξ ὥρας μακρὰ· τοῦ κάκου! Ἐγὼ μέρα μὲ τὴν ἡμέρα τὸ χειρότερο. Τὴν νύκτα, σ' τὴν σιγαλιὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐφώναζα, ἐσπαρταροῦσα σὰν τὸ ψάρι. Πάγει, τῶχασα, τὸ κορίτσι μου! ἐξερώνιζεν ἡ μάνα μου κ' ἐτραβοῦσε τὰ μαλλιά της. . . Παναγίτσα μου, Παναγίτσα μου, τ' εἶνε αὐτὸ τὸ κακὸ πού θὰ πάθω! Ἐνα Σάββατόβραδο ἤμουνε πολὺ βαρειά· ἄρχισα σὰν νὰ ψυχομαχῶ τῆς μάνας μου τῆς φάνηκε πῶς εἶδα τὸν Ἄγγελό μου. Τότε ἔπεσε μ' ἀπὸ τὰ ἴσα τὴν Παναγία καὶ ἀκουμπώντας πάνω σ' τὰ μάγουλα ὄχι μονάχα τὰ γόνατά της μὰ καὶ τὸ κεφάλι της ἐφώναζε μέσα ἀπὸ τὰ φυλλοκάρδια της: «Παναγία Θεοτόκο, σὺ πού ξέρεις ἀπὸ πόνο μάνας γιατί ἐγίνες μάνα, χάρισέ μου τὴ ζωὴ τῆς Μαριγούλας μου· ἄς ζήση, ἄς μὴ τὴν σαβανώσω μ' αὐτὰ τὰ χέρια μου πού κάλλιο ἔχω νὰ μοῦ κοποῦν, Παναγία μου, καὶ ἄς εἶνε δική σου· σοῦ τὴν τάζω Θεοτόκο· νᾶναι δική σου ψυχὴ καὶ κορμί! διῶξε μακρὰ τῆς τὸν Χάρο, Μεγαλόχαρη!»

Τὴν ἄλλη μέρα ἤμουν καλλίτερα. Ἄνοιξα τὰ μάτια μου καὶ εἶδα τὸν κόσμον ἐγνώρισα τὸ πρόσωπο τῆς μάνας μου πού ἦταν ἐπάνω μου σκυμμένη σὰν φύλακας ἄγγελος. Μοῦ φαίνονταν παράξενο πῶς ἐνῶ κοιμήθηκα γιὰ τὸν θάνατόν σ' τὸ σπῆτι μας, ζῦπνησα σ' τὴν ζωὴ μὲ σ' τὴν ἐκκλησιά. Ἀκόμα θυμοῦμαι τὴν ἀνατριχίλα πού ἐνοιῶθα τὴν νύκτα ὅταν σ' τὸ φῶς τῆς καντίλας, πού ἐτρεμόσβυνεν, ἔβλεπα τοὺς ἁγίους σὰν νὰ κινούνταν νὰ καταβοῦν ἀπ' τῆς εἰκόνας των! . . . Πάνω σ' τὴν σάραντα ἐμάζεψα μὲ τὰ χέρια μου τὸ στρώμα, κ' ἐγύρισα μὲ τὰ πόδια μου σ' τὸ σπῆτι μας. . . Ἡ Παναγία μ' ἐγλύτωσε καὶ εἶμαι τῆς Παναγίας. Ἄν ἦταν μοναστήρι ἐδῶ κοντὰ θὰ γίνουμουν καλόγηρα, μὰ δὲν ἦταν ὅζω ἀπ' αὐτὸ, ἡ μάνα μου δὲν εἶχε ἄλλο παιδί νὰ τῆς κλείσῃ τὰ μάτια της.»

Ἡ ἀγαθὴ Μαριγὼ δὲν μοι εἶπεν, οὐδ' ἐγὼ ἐνόησα τότε, διατί μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρός της, δὲν μετέβη εἰς μονὴν τινα καλογραίων. Δὲν μοι εἶπεν ὅτι ἀντὶ νὰ κλεισθῇ ἐντὸς στενοῦ κελλίου ἐγωϊστικῶς περὶ μόνης τῆς ψυχῆς της μεριμνῶσα, προτίμησε νὰ μείνῃ πλησίον τῶν ἀσθενῶν καὶ τῶν παραμυθίας δεομένων. Ἡ χεὶρ της δὲν ἔκαμνε μόνον σταυροῦς ἀλλὰ διένεμεν ἄρτον εἰς τοὺς πεινῶντας, ἐθεράπευε τραύματα. Οἱ ὀφθαλμοὶ της δὲν ἔμενον ἀγρυπνοῦντες δις ἢ τρίς τοῦ ἔτους μόνον ἐν παννυχίοις ἀγρυπνίαις, ὡς αἱ τῶν μοναχῶν, ἀλλ' ἡμερονύκτια ὅλα ἔκλινον ἐπὶ ὠχρῶν μορφῶν, ἐντὸς καλυβοσπίτων, καὶ τὸ γλυκύτατον βλέμμα των ἐνέσταζε τὸ βάλσαμον τῆς παρηγορίας καὶ τῆς ἐλπίδος εἰς τὰς ὀδυνημένας ψυχάς, εἰς τ' ἀλγοῦντα σώματα. Βραδύτερον ἐνόησα ὅποια ὑψίστη χριστιανικὴ ἀταπάρνησις ἐκράτησεν ἐκεῖ, παρὰ τὸ καθήκον, τὴν ἐκτὸς τοῦ μοναστηρίου καλογραίαν ἐκείνην. Ὡ! Ἦτο περιττὸν νὰ καθερχθῆ ἐν κελλίῳ. Δὲν βλέπουσι μόνον τῶν μονῶν τὰ παράθυρα πρὸς τὸν οὐρανόν! . . .

* *

Μετέβη εἰς τὸν Ἅγιον Τάφον πεντηκοντοῦτις ἡδὴ, διέτριψε δὲ ἐκεῖ, ὡς συνήθως οἱ προσκυνηταί, ἀπὸ τῶν Χριστουγέννων μέχρι τοῦ Πάσχα· ἔλουσε τὸ πεντηκονταετὲς παρθενικόν της σῶμα εἰς τὰ ἱερὰ ὕδατα τοῦ Ἰορδάνου· εἶδεν ἐν Βηθλεὲμ τὴν φάτνην ἐν ἣ ἐγεννήθη ὁ Χριστὸς καὶ ἀνήλθε τὸν Γολγοθᾶν ἐπ' οὐ ἔσταυρώθη. Ἐπέστρεψε δὲ θρησκευτικώτερον ἔχουσα τὸ ἦθος, μᾶλλον ταπεινὴ, μᾶλλον πραεῖα, προθυμότερα εἰς ἀταπάρνησιν, ὡσεὶ ἐνεφορήθη μεζόνος σθένους ἐκ τῆς χώρας τοῦ μαρτυρίου. Μεγίστην ἠσθάνετο χαρὰν διηγουμένη τὰ θαυμάσια τῶν Ἁγίων Τόπων, ἐν πάσῃ δ' αὐτῆς συνδιαλέξει παρενεῖρεν ἀνάμνησιν τινὰ τῆς Ἱερουσαλὴμ. Ἀφηγεῖτο μετὰ θρησκευτικῆς κατανύξεως, ὅτι τὸ Ἅγιον φῶς κατέρχεται τὴν νύκτα τοῦ Μεγάλου Σαββάτου ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Σωτῆρος καὶ ἐκ τοῦ Ἁγίου τούτου Φωτός ἀνάπτουσι οἱ Χριστιανοὶ τὰς λαμπάδας των, ὅτε ὁ ἱερούργων Πατριάρχης φωνεῖ ἐκ τοῦ κουβουκλίου πρὸς τοὺς πιστοὺς: Δεῦτε λάβετε φῶς!

Ἐνεκα τῆς ἐνδελειχῆς ἀναγνώσεως ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων, εἰ καὶ ὀλίγιστα γράμματα μαθούσα καὶ ἀγνοοῦσα τὴν ὀρθογραφίαν, — ἦτο τὸ μόνον ὄρθον πρᾶγμα ὑπερ ἡγνῶναι — μετεχειρίζετο συχνότατα φράσεις τῆς Γραφῆς ἢ τῆς μυσταγωγίας, εὐστόχως διὰ ῥητῶν κομοῦσα τὴν ἀφελῆ καὶ ἀπερίττον φρασεολογίαν της. Ἀρχομένη πράξεως τινὸς συνεθίζε νὰ λέγῃ: *Εἶη τὸ ὄνομα κυρίου ἐυλογημένον*, ἐπὶ ἐπαναλήψεως: *δεῦτε προσκυνήσωμεν!* συνιστῶσα δὲ τὴν καρτερίαν εἰς τοὺς ἀποτεθαρρημένους: *ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται!* . . .

Ἐφοῖτα τακτικῶς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, οὐχὶ δὲ μόνον εἰς τὴν λειτουργίαν καὶ τὸν ἔσπερινόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς προηγιασμένας καὶ εἰς τὰς παρακλήσεις, καὶ εἰς τὰ εὐχέλαια. Δὲν ἔλειπεν ἐξ οὐδεμιᾶς κηδείας καὶ συνώδευε τὸν νεκρὸν μέχρι τοῦ τάφου μόνον ἐν μέσῳ χαρᾶς, ὅπου δὲν εἶχον ἀνάγκην αὐτῆς, οὐδεὶς ποτε τὴν ἔβλεπε.

Τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς της, ἐκράτει βράβδον ἐξερχομένη εἰς τὴν ὁδόν. Ἀλλὰ τὸ σῶμά της δὲν εἶχε κυρτωθῆ. Ἡ ψυχὴ της διετέλει ἴσως ἐν διαρκεί γονυκλισίᾳ ἀλλὰ τὸ σῶμά της διέμενε ὄρθον. Τὴν ἐνθυμοῦμαι διαβαίνουσαν δι' ἡρέμου καὶ μικροῦ βήματος τὴν πρὸ τῆς παρακλίας πλατεῖαν ἀγαθῶς μειδῶσαν πρὸς τοὺς μετὰ σεβασμοῦ αὐτὴν χαιρετῶντας. Ἦτο ὑψηλὴ καὶ λεπτοφυῆς, τὸ δ' ἀνάστημά της ἀνεδείκνυεν ἐτι ὑψηλότερον ὁ μακρὸς ἐπενδύτης ὃν ἐφόρει παρεμπερῆς πρὸς μανδύαν ἄμα καὶ βᾶσον· τὴν κεφαλὴν της περιέβαλλε μέλαν *τσεμπέρι*, ὅπερ ἀπέκρυπτε τὸ πλεῖστον τοῦ μετώπου καὶ τὰ ὠτά της· τὸ πρόσωπόν της ἦτο ὠχρὸν καὶ μεμαραμένον ἀλλὰ δὲν ἔφερεν οὐδεμίαν ρυτίδα.

Ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ θανάτου της παρέλαθεν εἰς τὸν οἶκόν της ἀνεψιᾶν τινα αὐτῆς μείναςαν χήρην, μετὰ πέντε ὄρφανῶν ἔτρεπε δὲ κ' ἐνέδουε ὄλην τὴν ἄπορον οἰκογένειαν μετὰ τηλικαύτης χαρᾶς, ὥστε θὰ ἐνόμιζέ τις ὅτι τὴν ἠγνώμονε διότι τῇ ἔδιδε ἀφορμὴν πρὸς εὐεργεσίαν.

Ἐξ ὄλων τῶν τέκνων τῆς ἀνεψιᾶς της, ἰδιαίτεραν στοργὴν ἠσθάνετο πρὸς τὴν μεγαλειότεραν θυγατέρα αὐτῆς, δεκακοκταετίδα νεάνιδα, ἧτις τὴν περιποιεῖτο μετ' ἀφοσιώσεως, μαγεύρισα αὐτῆς οὖσα καὶ θεράπεινα καὶ ράπτρια, καὶ νοσοκόμος, διότι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἠσθένει συχνὰ ἡ Προσκυνητρία.

Ἀλλὰ διατί δὲν ἐτραγῶδει φαιδρῶς ἡ νεᾶνις κεντῶσα τὰ νυμφικά της; διατί ἦτο μελαγχολικὴ καὶ περίλυπος; Διότι ἡγάπα καὶ ἦτο δυστυχῆς· ἡγάπα εὐμορφον καὶ προκομμένον νέον, τὸν Πολυζῶν ναυτικόν, ἔχοντα μερίδιον εἰς μίαν γολέταν καὶ μέλλοντα πλοίαρχον αὐτῆς· ἀλλ' ὁ μακαρίτης πατήρ της εἶχε μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ δίκην εἰς τὸ δεσποτικόν περὶ ἐνός στασιδίου τῆς ἐκκλησίας, ἦν τῶρα ἐξηκολούθει ἡ χήρα μήτηρ της· ἐχθροπαθεῖα ἀπεχώριζε τὰς δύο οἰκογενεάς, ἀλλ' ὁ ἔρωσ δὲν συλλογίζεται οἰκογενειακὰ μίση· οἱ δύο νέοι ἡγαπᾶντο σφοδρῶς· ὅτ' ἐπέστρεφεν ἐκ τοῦ ταξιδίου ὁ Πολυζῶνης, καὶ διεσκέδαζε μετὰ τῶν συναυτῶν του περιφερόμενος μετὰ τῶν ἐγγχωρίων μουσικῶν ὀργάνων εἰς τὰς φιλικὰς καὶ συγγενικὰς οἰκίας, ἀφεύκτως ἤθελε διέλθῃ καὶ ὑπὸ τὴν οἰκίαν τῆς Προσκυνητρίας· ἡ νεᾶνις ἦτο εἰς τὸ παράθυρον καὶ τὸν ἔβλεπε καὶ τὸν ἐχαίρετο, καὶ ἦτο εὐτυχῆς, ὅτε βαρεῖα ἡ χεὶρ εἰλκυεν αὐτὴν βιαίως,

καὶ ἡ φωνὴ τῆς μητρός ὀργίλη ἐπέπληττεν αὐτὴν τραχέως.

Τὸ θελκτικὸν ὄνειρον διελύετο· ἡ νεᾶνις ἐκλείετο εἰς ἐν δωμάτιον καὶ ἔκλαιε· ἐξήρχετο μὲ ὠχρὰς τὰς παρειὰς καὶ ἐρυθροὺς τοὺς ὀφθαλμούς. Ἡ δὲ Προσκυνητρία, ἡ τόσα ξένα δάκρυα ἀπομάζασα κατὰ τὸν βίον της δὲν εὗρισκε τρόπον ν' ἀπομάξῃ τὰ δάκρυα τοῦ προφίλου της ὄντος, δάκρυα ἔρωτος, πρωτοφανῆ ἐν τῇ καλογηρικῇ ἡρεμίᾳ τῆς οἰκίας της. Πῶς νὰ ἰάνῃ τὸ ἄγνωστον νόσημα;

* *

Ἡμέραν τινὰ ἔμαθον ὅτι ἡ θεῖα Μαριγὼ ἀσθενεῖ σοβαρῶς· ἔδραμον εἰς τὴν οἰκίαν καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν κοιτῶνά της· τὸ παράθυρον αὐτοῦ ἔβλεπεν εἰς τὸν παρὰ τὴν οἰκίαν κηπὸν της· ἡ ἀγάπη τῆς ἄλλης ζωῆς δὲν εἶχε ξηράνη ἐντελῶς τὴν καρδίαν της πρὸς τὰ ὠραία πράγματα τῆς ζωῆς ταύτης καὶ ἡγάπα μέχρι τοῦ γήρατος τὰ ἄνθη, τὰ πτηνὰ καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ· πολλάκις εἶχον ἴδῃ αὐτὴν μὲ ἀνασκουμπωμένας χεῖριδας καλλιεργοῦσαν τὸν κηπὸν, ἢ ἀπὸ τοῦ παραθύρου ὀρσιζοῦσαν τὸ βλέμμα της εἰς τὸ πρᾶσινον φύλλωμα τῶν δένδρων του.

Ἀλλὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην εὗρον αὐτὴν ἐξηπλωμένη ἐπὶ τῆς χαμηλῆς στρωμνῆς της ἐπὶ ὑψηλοῦ προσκεφαλαίου ἐρεῖδουσαν τὴν λευκότριχα κεφαλὴν της. Ἦτο πολὺ ὠχρὰ· οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν βεβυθισμένοι εἰς τὰς κόγχας των· ἡ μία χεὶρ της ἐκρέματο ἐκτὸς τοῦ ἐπαπλώματος ὀστεώδης καὶ διαφανῆς· ἔβηχε σφοδρῶς· πρὸ πολλοῦ εἶδος τι μαρασμοῦ κατηνάλισκεν αὐτὴν καὶ ἡ ζωὴ ἐσθένετο κατὰ μικρὸν ἐκ τοῦ κακουχομένου σώματος ὡς φῶς λυχνίας ἐξαντλουμένου τοῦ ἐλαίου.

Ὡς μὲ εἶδε ἐμεῖδιάσε τὸ ἀγγελικὸν μεῖδιμα τῆς ἀγαθότητός της, καὶ μοι εἶπε δι' ἀσθενοῦς φωνῆς:

— Ἐνοιῶσα τὸν θάνατόν μου, σὲ λίγο θ' ἀνταμῶσω ἐκεῖ ἄνω τὴν μανοῦλά σου· θὰ μ' ἐρωτήσῃ γιὰ σένα μὲ λαχτᾶρα καὶ θὰ τῆς πῶ ὅ,τι ξέρω· ἔχεις νὰ μοῦ δώσῃς καμμιά παραγγελία νὰ τῆς πάγω παιδάκι μου;

Ὅστις ἐφόρεσεν ἐκ βρεφικῆς ἡλικίας τὰ μαῦρα, ὅστις ἔφερε τὸ βαρὺ φορτίον τοῦ πένθους ἐπὶ τρυπεροῦ σωματίου, ὅστις ἐπὶ ἔτη ἔστρεψε τοὺς παιδικούς του ὀφθαλμούς περίξ ἀναμείνων ἀνυπομόνως χεῖλη νὰ τὸν φιλήσωσι καὶ βραχίονας νὰ τὸν θωπεύσωσι, ἐκεῖνος μόνος θὰ ἐννοήσῃ μὲ ὁποῖους λυγμούς ἐγονάτισα παρὰ τὴν ἐπιθανάτιον κλίνην, μὲ ὁποῖα δάκρυα ἔβρεξα τὴν ξηρὰν ἐκείνην χεῖρα, ὁποῖας παραγγελίας ἔδωκα διὰ τὴν μητέρα μου.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἡ κατάστασις τῆς ἀσθενοῦς ἐδεινώθη· ὁ ἰατρός, ὅστις εἶχε προσκληθῆ ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας, μᾶς εἶπεν ὅτι ὠρῶν μόνον καὶ οὐχὶ ἡμερῶν ζωὴ ὑπολείπεται εἰς τὴν

Προσκυήτρια· τὸ εἶχε μαντεύσει αὐτὴ καὶ οὐδὲν φάρμακον ἔθηκεν εἰς τὸ στόμα τῆς. Πρὸς τί ; Ἡ μηδένα ποτὲ ἀπατήσασα ἦτο δυνατόν ν' ἀπατήσῃ ἑαυτήν, τὴν ἐπίσημον ἐκείνην στιγμήν καθ' ἣν ἐμελλε ν' παραστῆ πρὸ τοῦ Διωνίου ; Εἶχεν ἤδη παραγγείλει νὰ ἐτοιμάσῃ τὰ σάβανά τῆς καὶ τὰ κηρία τῆς κηδείας τῆς τὰ ὅποια εἶχε κομίσῃ ἐκ τοῦ Ἁγίου Τάφου. Εἶχεν ἐγκαίρως προνοήσει περὶ τῆς προικὸς τῆς ἢ ἀγνῆ νύμφῃ τοῦ Χριστοῦ !...

Τοὺς ἰσχυροὺς βραχίονάς τῆς δίκην στεφάνου ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τῆς κρατοῦσα ἔμενον ἄφρονος ἐπὶ ὄρα. Τὸ βλέμμα τῆς ἦτο προσηλωμένον εἰς τι ἐκτὸς τοῦ κόσμου, ὡσεὶ ἤρχισε νὰ βλέπῃ ἤδη τὸ ἀόρατον. Αἶφνης κατεβίβασε τὸν ἕνα βραχίονα, ἐκίνησε τὰ χεῖλη, καὶ ἔνευσε εἰς τὴν ἀνεψιάν τῆς νὰ πλησιάσῃ. Ἐψιθύρισε δύο λέξεις εἰς τὸ οὖς τῆς, αὐτὴ δὲ τὴν παρετήρησεν ἐκπληκτος καὶ δυσπιστοῦσα· ἀλλ' ἡ ἐτοιμοθάνατος ἐποίησε καταφατικὸν νεῦμα, νεῦμα μὴ ἐπιδεχόμενον ἀντίρρησην, ὡς τελευταίαν θέλησιν θνησκούσης.

Ἐπειγόντως προσεκλήθη ὁ Πολυζώης, ὅστις εἶχε φθάσῃ πρὸ μικροῦ ἐκ μακρυνοῦ ταξειδίου· ἐκάλεσεν αὐτὸν πλησίον τῆς κλίνης τῆς καὶ διὰ τῆς ὑποψύχρου χειρὸς τῆς λαβούσα τὴν χεῖρα τῆς νεάνιδος, ἦνωσεν αὐτὴν μετὰ τῆς χειρὸς τοῦ νέου. Δεξιὴν οὐδεμίαν ἠδυνήθη ν' ἀρθρώσῃ, ἀλλὰ τὸ βλέμμα τῆς παραδόξως φωτισθὲν τὴν στιγμήν ἐκείνην ὠμίλει εὐγλωττότερον τοῦ στόματος.

Ἐπειτα ἐξηπλώθη ἐπὶ τῆς κλίνης τῆς, καὶ ἄνευ σφαδασμῶν, ἄνευ ἀγωνίας, ἡσύχως, ἠδέως παρέδωκε τὴν ἁγίαν ψυχὴν τῆς εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Πλάστου.

Τὴν στιγμήν ἐκείνην ὁ ἥλιος ἔδυσε μεγαλοπρεπῶς· ὕσταταί τινες ἀκτῖνες προσέπαιζον μετὰ τῶν φύλλων τῶν δένδρων· ἀπὸ τοῦ κήπου ἀνήρχετο ἡ εὐώδης ἀναπνοὴ τῶν ἀνθέων, ὡς μυροβόλος ἀποχαιρετισμὸς· πτηνόν τι ἐκελάδει ἀόρατον ὑπὸ τὸ φύλλωμα ὡσεὶ ἔψαλλε τὸν ἐπικηδεῖον τῆς Προσκυήτριας...

* *

Ἄλλὰ διατὶ τὴν ὕστατην τοῦ βίου τῆς στιγμήν ἡ Προσκυήτρια ἐνεθυμήθη τὸν ἔρωτα τῆς μικρανεψιδῆς τῆς ; Ἡ ψυχὴ τῆς ἔπρεπε νὰ μεταρσιωθῇ πρὸς τὰ ὕψη ὅπου ἐμελλε ν' ἀνοίξῃ ὁ οὐρανὸς πρὸς ὑποδοχὴν τῆς, ὅπου Σεραφεῖμ τι ἐπετερύγιζεν ἀναμένον νὰ δεῖξῃ αὐτῇ τὴν πρὸς τὸν Παράδεισον ἄγρουσαν, καὶ αὐτὴ δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποσπασθῇ τοῦ κόσμου καὶ περὶ τὰ γήινα ἐτύρβαζε ;

Πολλῶν βραδύτερον ἐνόμισα ὅτι ἐνόησα τί εἶχε συμβῆ ἔν τῇ ψυχῇ τῆς Προσκυήτριας. Ὡς ὁ πνιγόμενος ἐπαναβλέπει κατὰ τὴν ἐσχάτην στιγμήν ὅλον τὸ παρελθὸν αὐτοῦ, καὶ πρὶν τὸν καλύψῃ διὰ παντὸς τὸ ἀφρίζον κύμα, ἡ μνήμη ἐν ἀστραπιαίᾳ ταχύτητι ἀνελίσσει ἐνώπιόν του ὅλον

τὸ δρᾶμα τοῦ βίου του, ὁμοίως ἴσως ἡ Προσκυήτρια καθ' ἣν στιγμήν ἐμελλε νὰ κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπανεῖδεν ἀστραπιαίως τὸ παρελθὸν αὐτῆς. Ἐπανεῖδε τὰ μακρὰ, μακρὰ ἔτη, τὰ χωρὶς ἔρωτα, τὰ χωρὶς θωπείας ὅτε ἐρρίγει ἡ ψυχὴ δι' ἔλλειψιν ἀγάπης, ὅτε, εὐλαθῆς μὲν ἀλλ' ἀκουσία, ἄνευ αὐθορμητοῦ κλίσεως θεραπείαινα τῆς Θεοτόκου ἐπαλαίε μεταξύ τῆς ἐδῶ ζωῆς καὶ τῆς ἄνω, καὶ ἡ μὲν πίστις ἠγωνίζετο νὰ τὴν ἀναγάγῃ ὑψηλὰ, ἡ δὲ καρδιά προσεπάθει νὰ κρατήσῃ αὐτὴν ἐπὶ τοῦ κόσμου. Ἀνεμνήσθη πόσον σκοτεινὸς τῇ ἐφαίνετο ὁ βίος ὅτε αἱ διηλικιοὶ τῆς, καὶ μετ' αὐτὰς αἱ μικραὶ κόραι ἃς εἶχε θωπεύσῃ εἰς τὴν κοιτίδα τῶν νήπια, μία πρὸς μίαν διηυθύνθησαν πρὸς τὴν εὐτυχίαν—πλοῖα προσορμισθέντα εἰς τὸν λιμένα, αὐτὴ δὲ μόνη ἔμεινεν ἀκίνητος καὶ ἔρημος βράχος θεωρῶν αὐτὰ ἀποπλέοντα. Καὶ ἡ ἀγαθοεργὸς Προσκυήτρια ἐπραξε τὴν τελευταίαν τῆς ἀγαθοεργίαν· ἡ περὶ τοσαύτης ἐνδείας μεριμνήσασα κατὰ τὸν βίον τῆς ἐμεριμνήσῃ τὴν στιγμήν τοῦ θανάτου τῆς περὶ τῆς ἐνδείας τῆς καρδίας τοῦ ἀγαπητοῦ τῆς ὄντος, τῆς φοβερωτέρας πάσης ἐνδείας. Καὶ ἔπειτα ἔκλεισεν ἡσύχως τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι τὸ πρόσωπόν τῆς ἐν τῷ φερέτρῳ εἶχεν ἄρητον γλυκύτητα. Ἡ ἀγαθότης αὐτῆς ἀράγε εἶχε διαχυθῆ ἐπὶ τῆς μορφῆς τῆς ἢ μὴ ἡ Ἀγάπη διελθοῦσα τὴν ὑστάτην στιγμήν διὰ τῆς ψυχῆς τῆς Προσκυήτριας διέχεεν ἐπὶ τῆς μορφῆς τῆς τὴν θεσπεσίαν αὐτῆς γοητείαν ; . . .

ΕΡΑΣΙΤΕΧΝΗΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Μεγαλητέρα δυστυχία τῶν δυστυχῶν εἶνε ὅταν οὗτοι ἔχωσι μνήμην ἐξαιρέτων.

Εἰς τινὰς ἀνθρώπους μειδιᾷ ἡ τύχη, ἀλλὰ μόνον. . . ὅπως δεῖξῃ εἰς αὐτοὺς τοὺς ὀδόντας τῆς.

Οὐδεὶς ἴσταται τόσον ὑψηλὰ, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ ἀνέλθῃ ὑψηλότερα· οὐδεὶς δὲ πάλιν τόσῳ χαμηλὰ, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ πέσῃ βαθύτερον.

Τὴν στιγμήν καθ' ἣν αἱ φυσικαὶ δυνάμεις τοῦ σώματος φαίνονται ἡμῖν ὠραιότεραι, τότε διαρρηγνύονται.

Ὅπως πολλοὶ ὀγκώδεις βράχοι ὑποσκάπτονται καὶ παρασύρονται ὑπὸ τῶν μικρῶν βυακίων καὶ καταπίπτουσιν ἀπὸ τῶν ὀρέων, οὕτω καὶ πολλάκις ἡ σκληρὰ λογικὴ τοῦ ἀνδρὸς διαλύεται καὶ καταπίπτει ὑπὸ τῶν γυναικείων δακρύων.